Rogier Blokland
Uppsala University

Introduction to the minor Finnic languages

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1. General
2. Kven
3. Meänkieli

1. **General**
2. **Kven**
3. **Meänkieli**

The Finnic languages

Kven
Meänkieli
Finnish
Karelian
Lude
Olonets
Veps
Ingrian
Vote
Estonian
South Estonian
Livonian

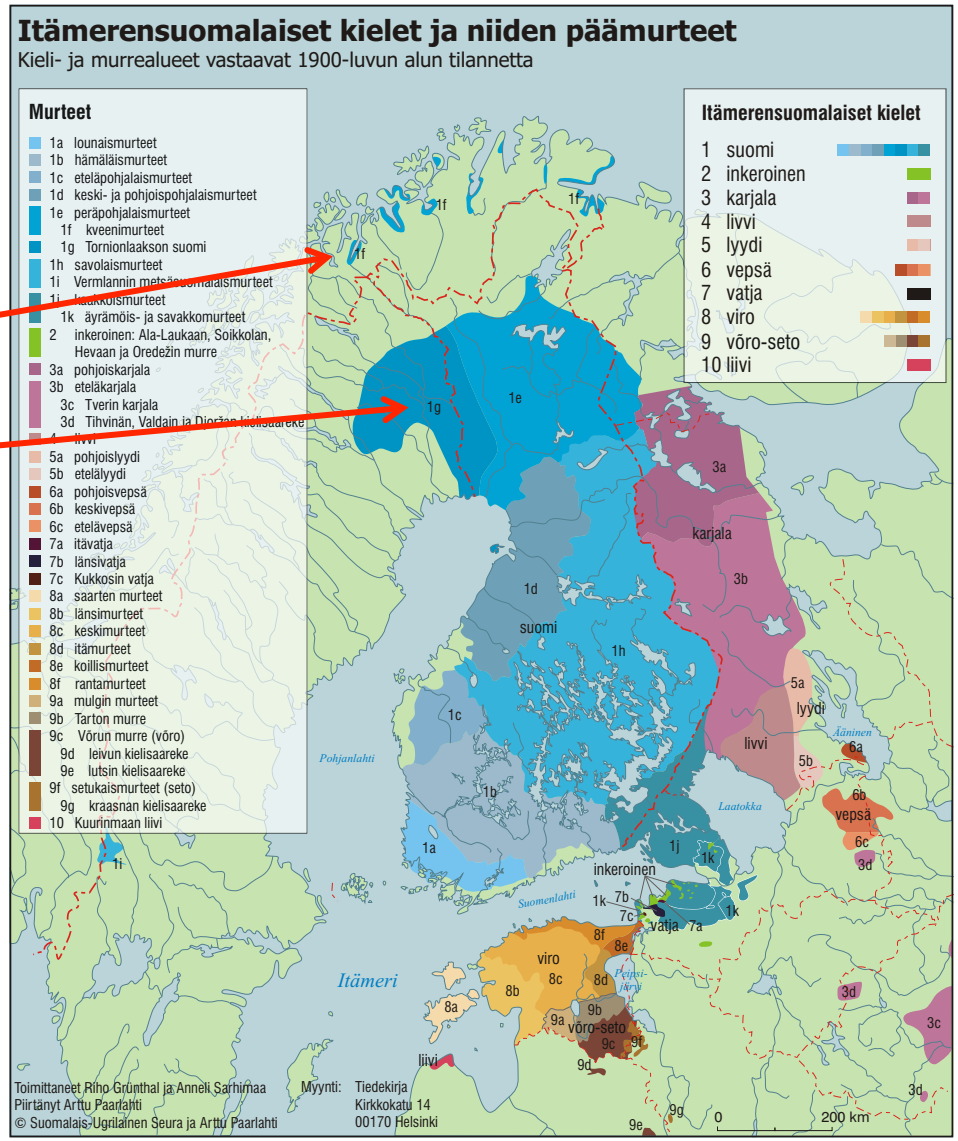

Source: https://www.sgr.fi/muutjulkaisut/ItamerensuomalaisetKieletMurteet2012.pdf

The Finnic languages: number of speakers

Finnish	5 300 000
Estonian	1 000 000
South Estonian	30 000
Meänkieli	**30 000**
Karelian	25 000
Olonets	15 000
Kven	**8 000**
Veps	3 500
Lude	300
Ingrian	70
Vote	<10
Livonian	<10

1. General
2. **Kven**
3. Meänkieli

Source: http://www.kvenskinstitutt.no/hyvvaa-kvaaninkansan-paivaa/

Maps

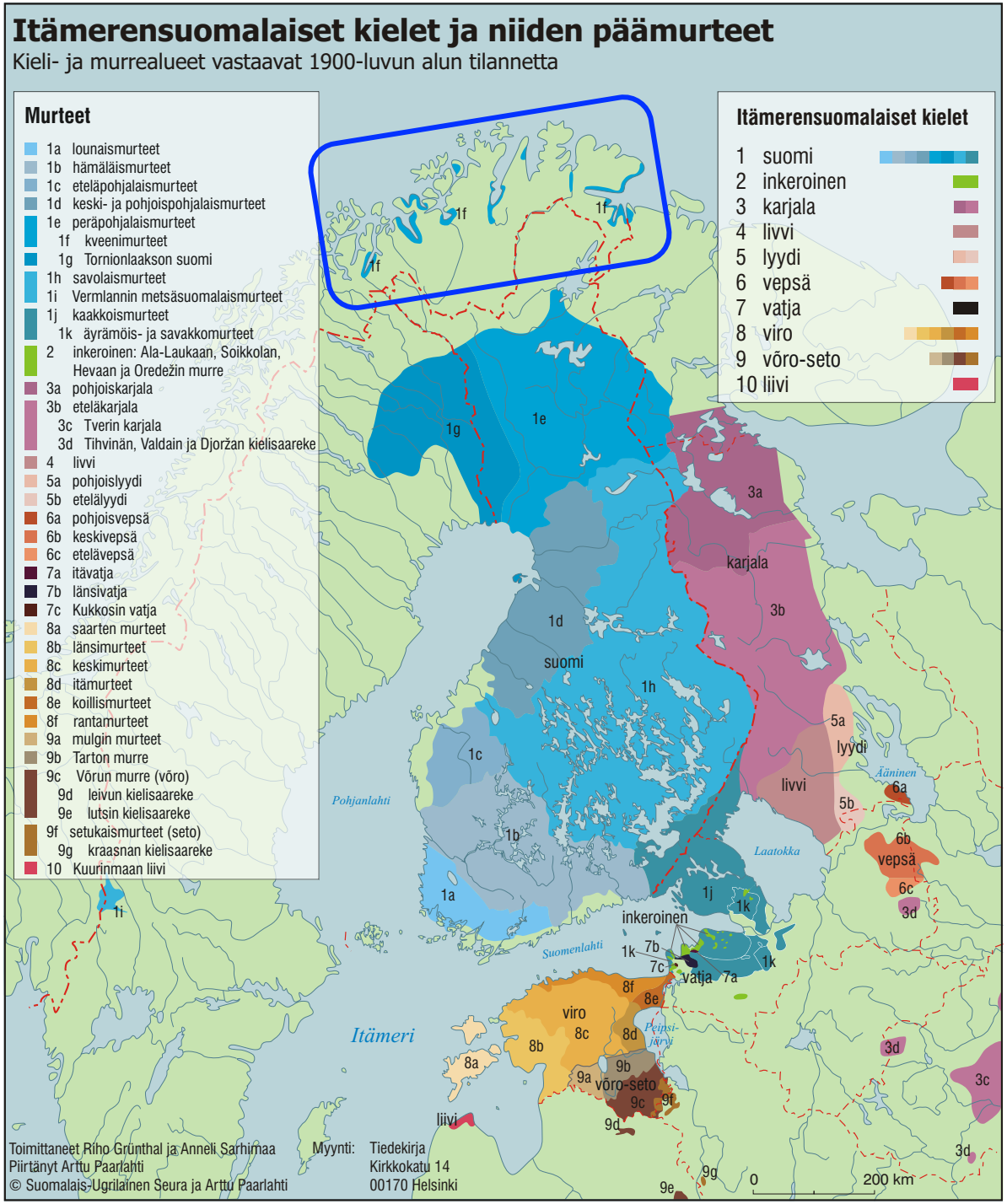

Source: https://www.sgr.fi/muutjulkaisut/ItamerensuomalaisetKieletMurteet2012.pdf

Maps

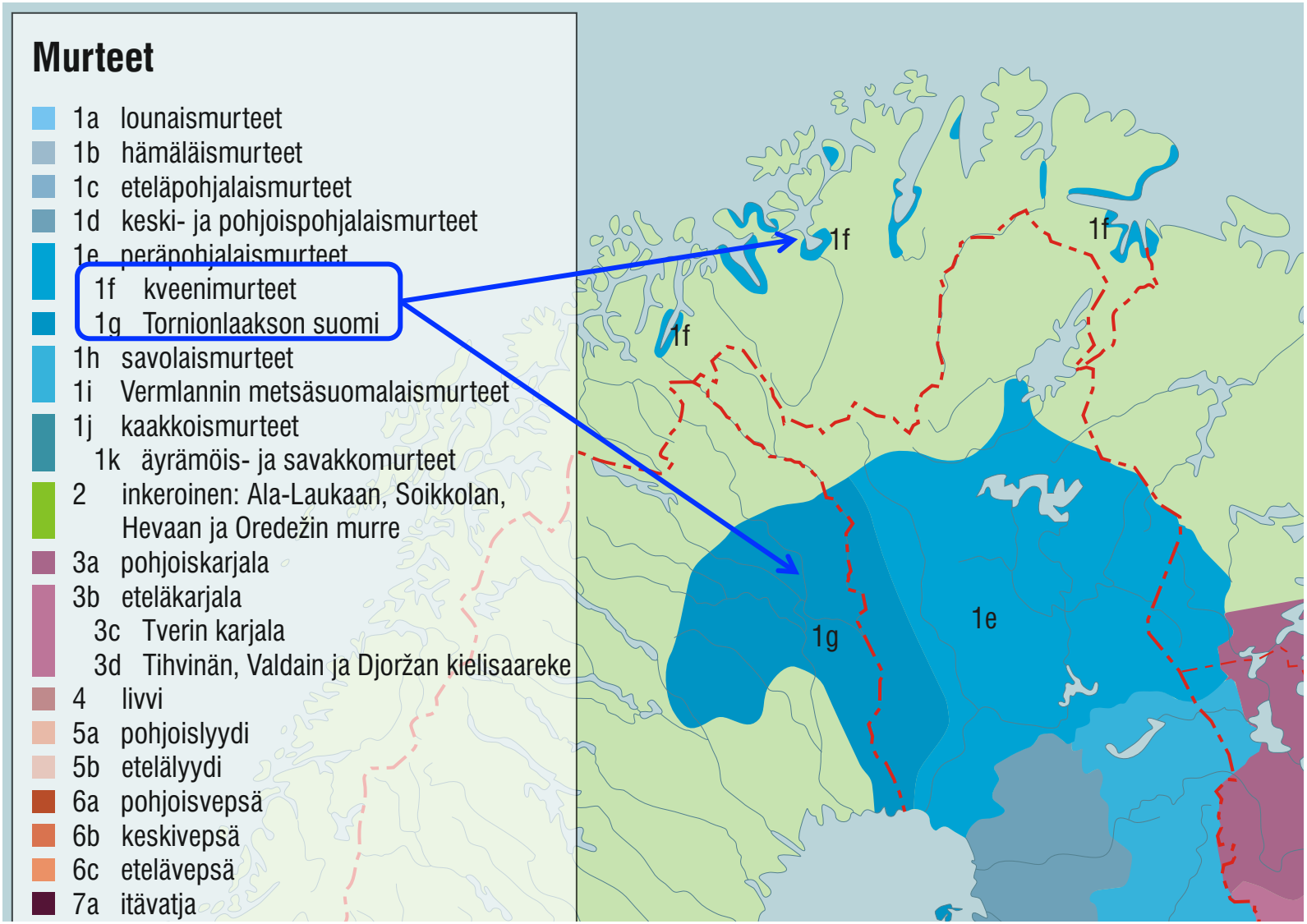

Kven and Meänkieli considered Finnish dialects!

Source: https://www.sgr.fi/muutjulkaisut/ItamerensuomalaisetKieletMurteet2012.pdf

Source: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Kven.jpg

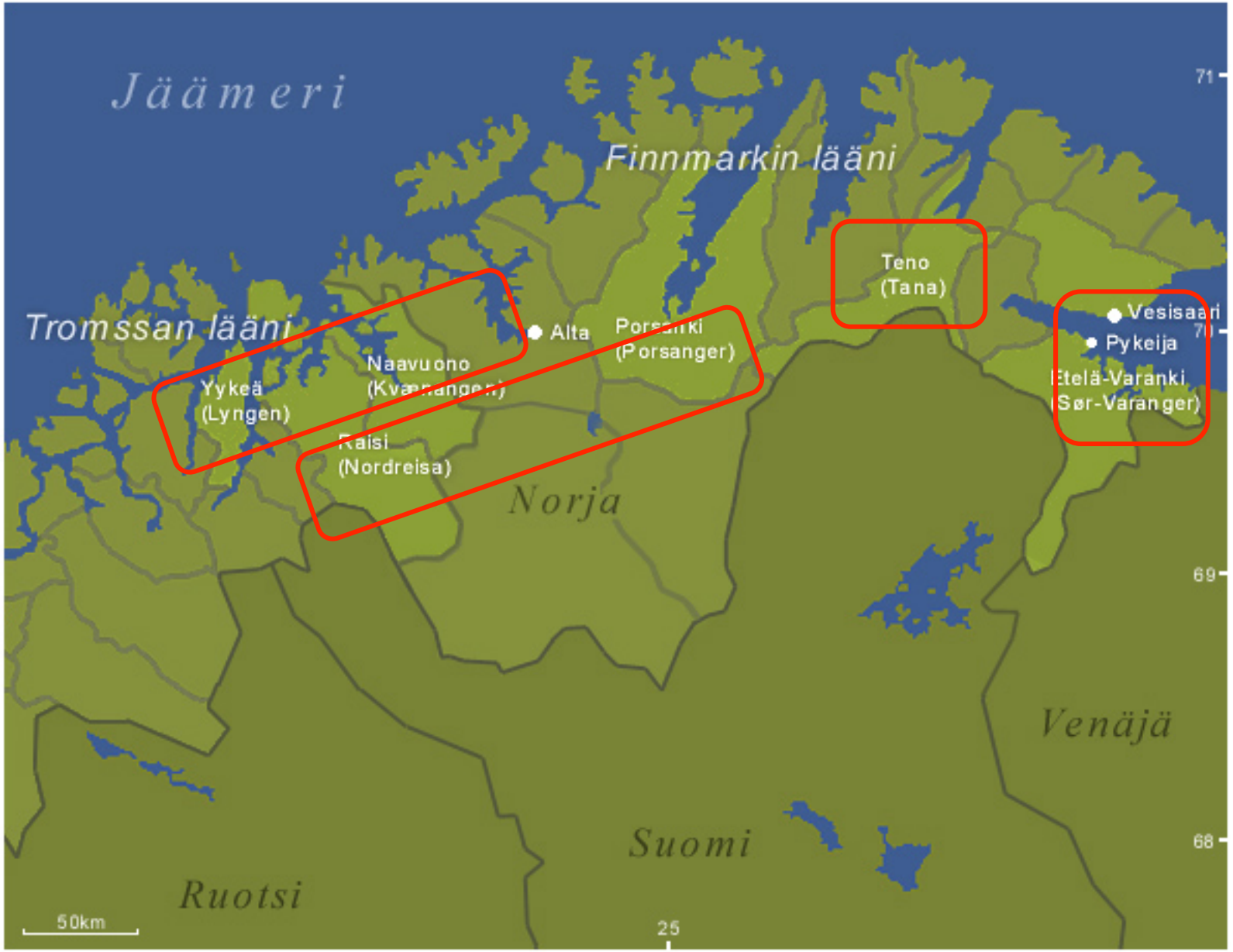

Source: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Kven.jpg

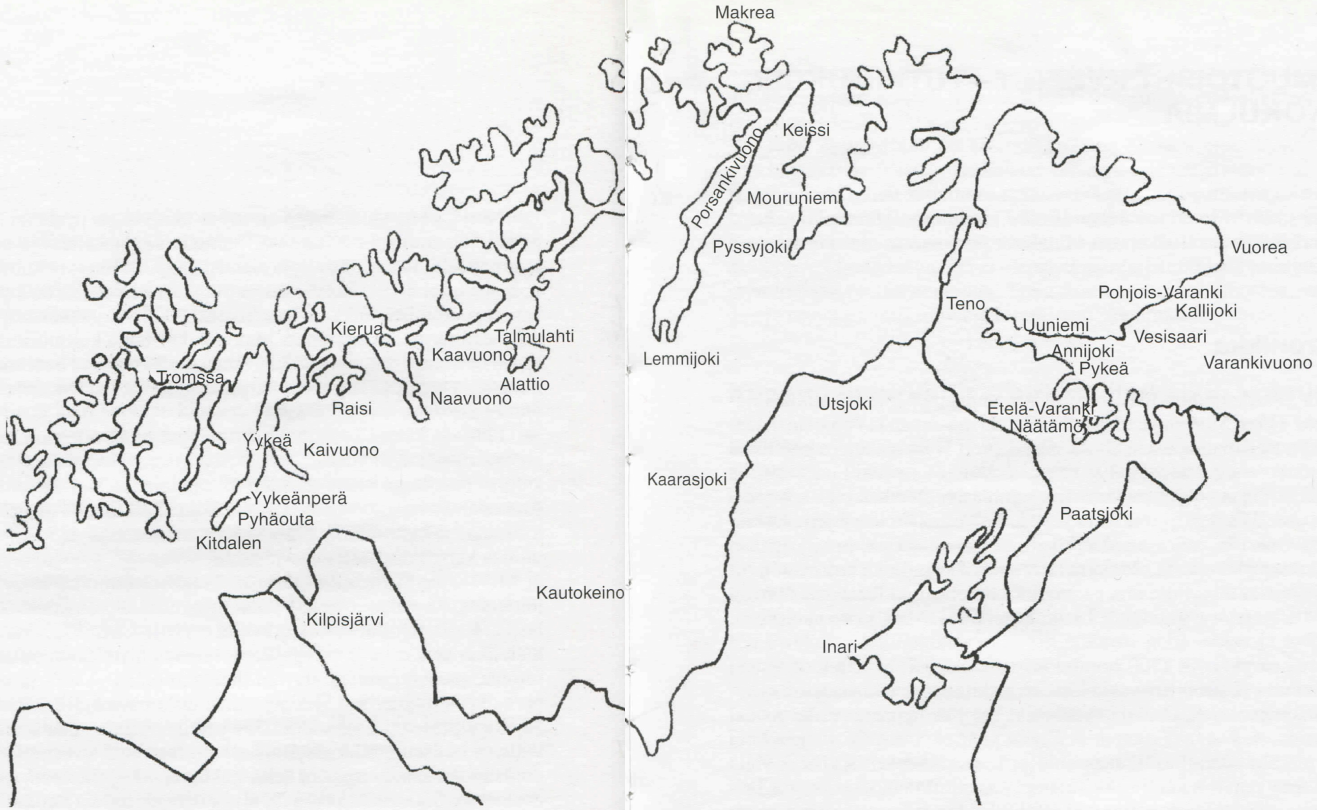

Paikannimiluettelo

Aaroninniemi	Aronnes
Alattio	Alta
Annijoki	Vestre Jakobselv
Ekrea	Ekkerøy
Etelä-Varanki	Sør-Varanger
Finmarkku	Finnmarken
Inkea	Ingøy
Joensuu	Elvebakken
Kaavuono	Kåfjord (Alta)
Kaivuono	Kåfjord (Lyngen)
Kallijoki	Skallelv
Keissi	Kjæs
Kenttä	Leirpollen
Kierua	Skjervøy
Kiiperi	Kiberg
Kulleselva	Gulnes
Laisvuono	Laksefjord
Lemmijoki	Lakselv
Makrea	Magerøy
Markkina	Skibotn
Mouruniemi	Mårnes
Naavuono	Kvænangen
Näätämö	Neiden
Paatsjoki	Passvikelva, Passvik
Pillavuono	Billefjord
Pohjois-Varanki	Nord-Varanger
Poikkijoki	Kronstad
Porsanki	Porsanger
Porsankivuono	Porsangerfjorden
Pyhäouta	Helligskog
Pykeä	Bugøynes
Pyssyjoki	Børselv
Raisi	Nordreisa
Rässivuono	Rafsbotn
Salttijärvi	Saltjærn
Sisäpää	Indre Kvenby
Talmulahti	Talvik
Teno	Tana
Tromssa	Tromsø
Tromssan lääni	Troms fylke
Ulkopää	Ytre Kvenby
Uuniemi	Nesseby
Varanki	Varanger
Varankivuono	Varangerfjord
Vesisaari	Vadsø
Voivuono	Rasteby
Vuorea	Vardø
Vuosvankka	Furuflaten
Yykeä	Lyngen
Yykeänmuotka	Lyngseidet
Yykeänperä	Skibotn

Source: Saressalo, Lasse 2002. *Kveenien maa*. Tampere. p. 6-7

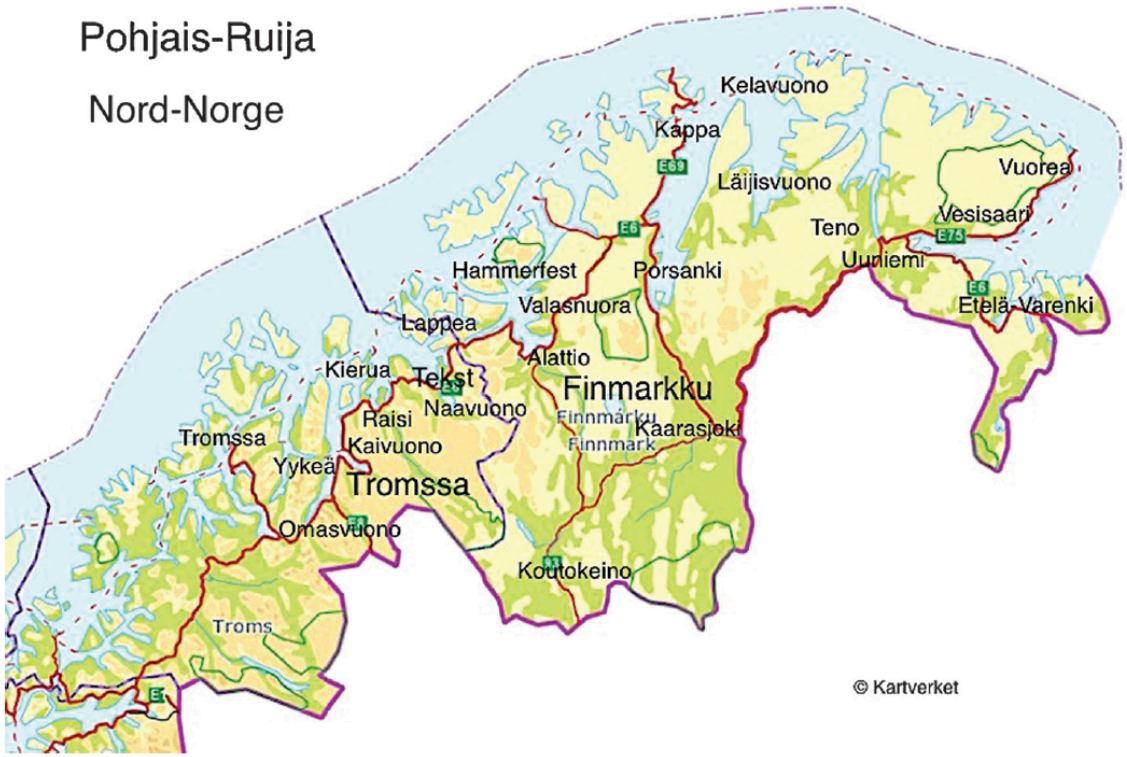

Kart 1.1 Tradisjonelle bruksområder for kvensk og viktigste kommuner (Kjelde: Norgeskart. De kvenske stedsnavna er lagt til av Eira Söderholm.) De norske navna er: Alattio = Alta, Etelä-Varenki = Sør-Varanger, Finmarkku = Finnmark, Kaarasjoki = Karasjok, Kaivuono = Kåfjord, Kappa = Nordkapp, Kelavuono = Kjøllefjord, Kierua = Skjervøy, Koutokeino = Kautokeino, Lappea = Loppa, Läijisvuono = Laksefjord, Naavuono = Kvænangen, Omasvuono = Storfjord, Porsanki = Porsanger, Raisi = Nordreisa, Teno = Tana, Tromssa = Tromsø, Troms, Uuniemi = Nesseby, Valasnuora = Kvalsund, Vesisaari = Vadsø, Vuorea = Vardø, Yykeä = Lyngen.

Source: Söderholm, Eira 2017. *Kainun kielen grammatikki*. Helsinki. p. 32

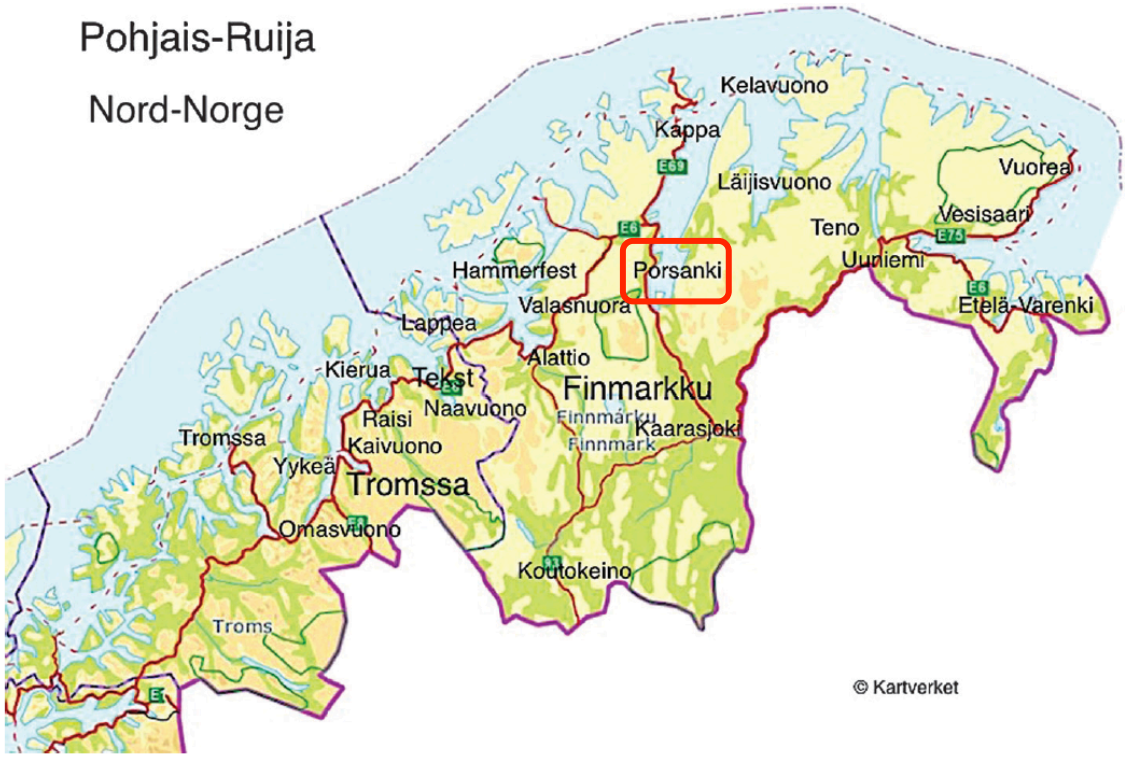

Kart 1.1 Tradisjonelle bruksområder for kvensk og viktigste kommuner (Kjelde: Norgeskart. De kvenske stedsnavna er lagt til av Eira Söderholm.) De norske navna er: Alattio = Alta, Etelä-Varenki = Sør-Varanger, Finmarkku = Finnmark, Kaarasjoki = Karasjok, Kaivuono = Kåfjord, Kappa = Nordkapp, Kelavuono = Kjøllefjord, Kierua = Skjervøy, Koutokeino = Kautokeino, Lappea = Loppa, Läijisvuono = Laksefjord, Naavuono = Kvænangen, Omasvuono = Storfjord, Porsanki = Porsanger, Raisi = Nordreisa, Teno = Tana, Tromssa = Tromsø, Troms, Uuniemi = Nesseby, Valasnuora = Kvalsund, Vesisaari = Vadsø, Vuorea = Vardø, Yykeä = Lyngen.

Source: Söderholm, Eira 2017. *Kainun kielen grammatikki*. Helsinki. p. 32

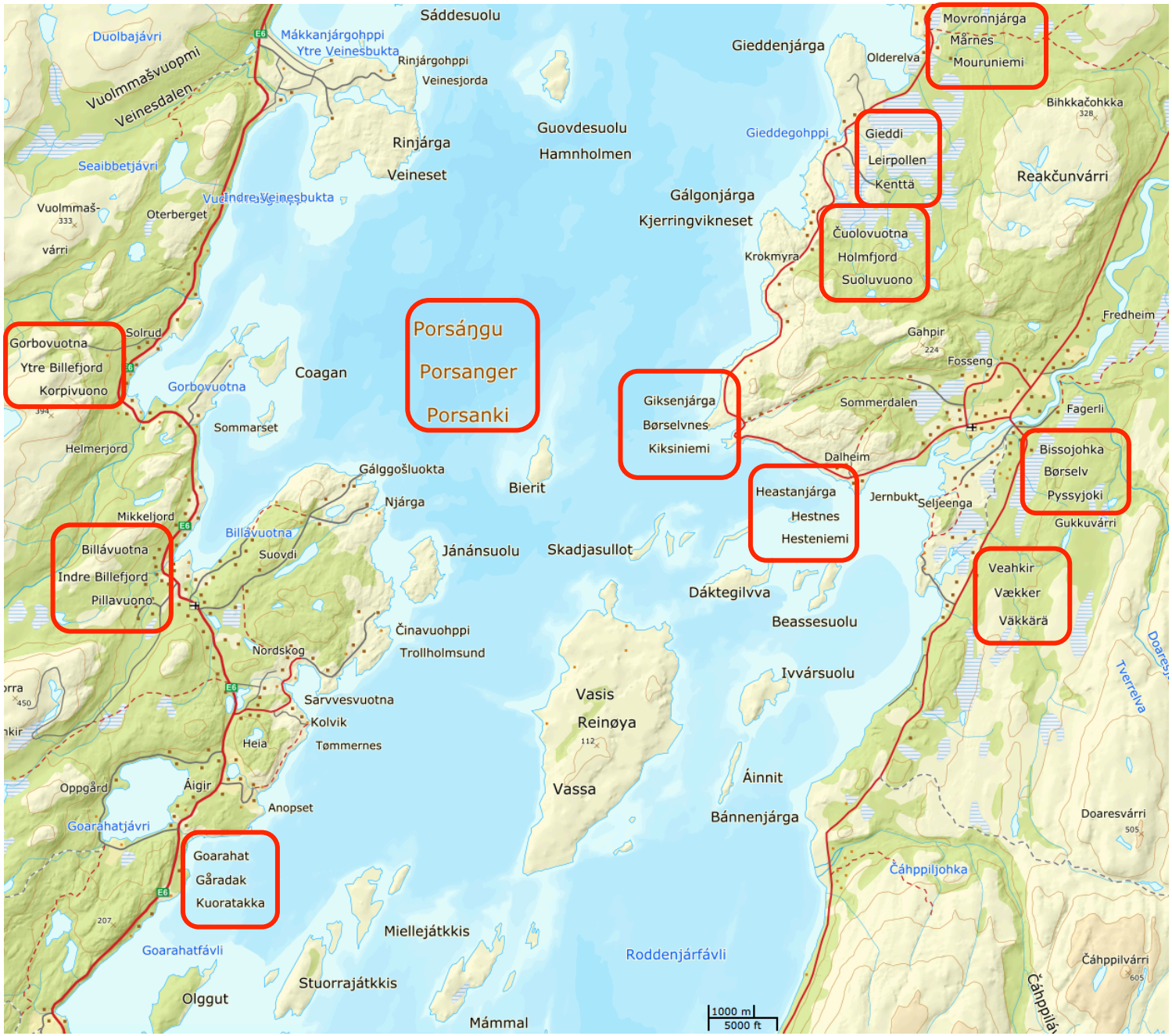

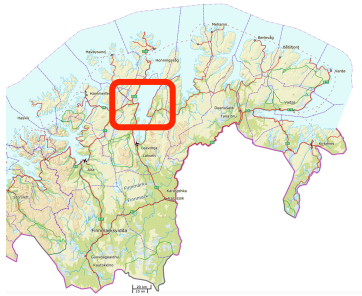

Source: http://www.seeiendom.no

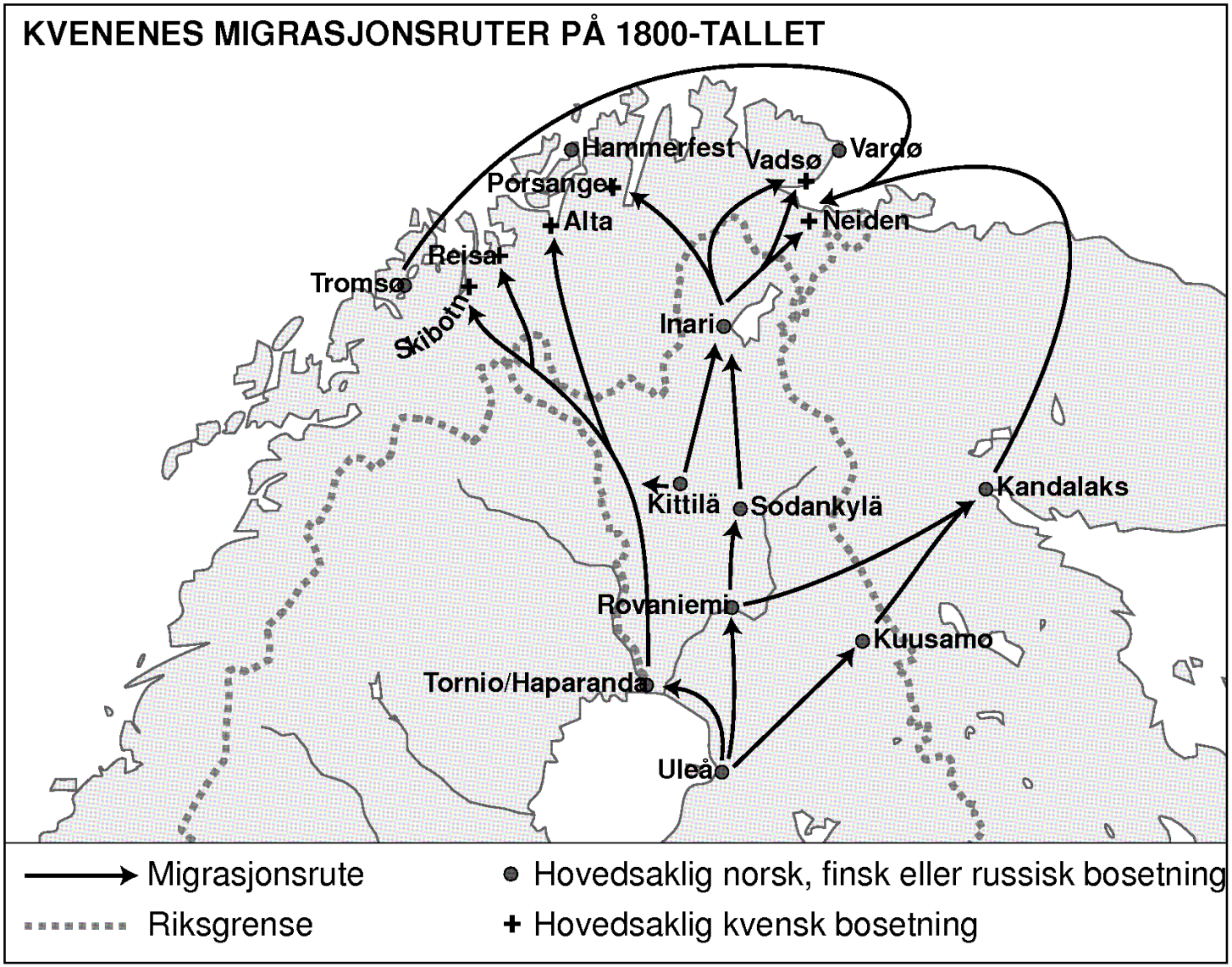

Source: https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Leksikon:Kven

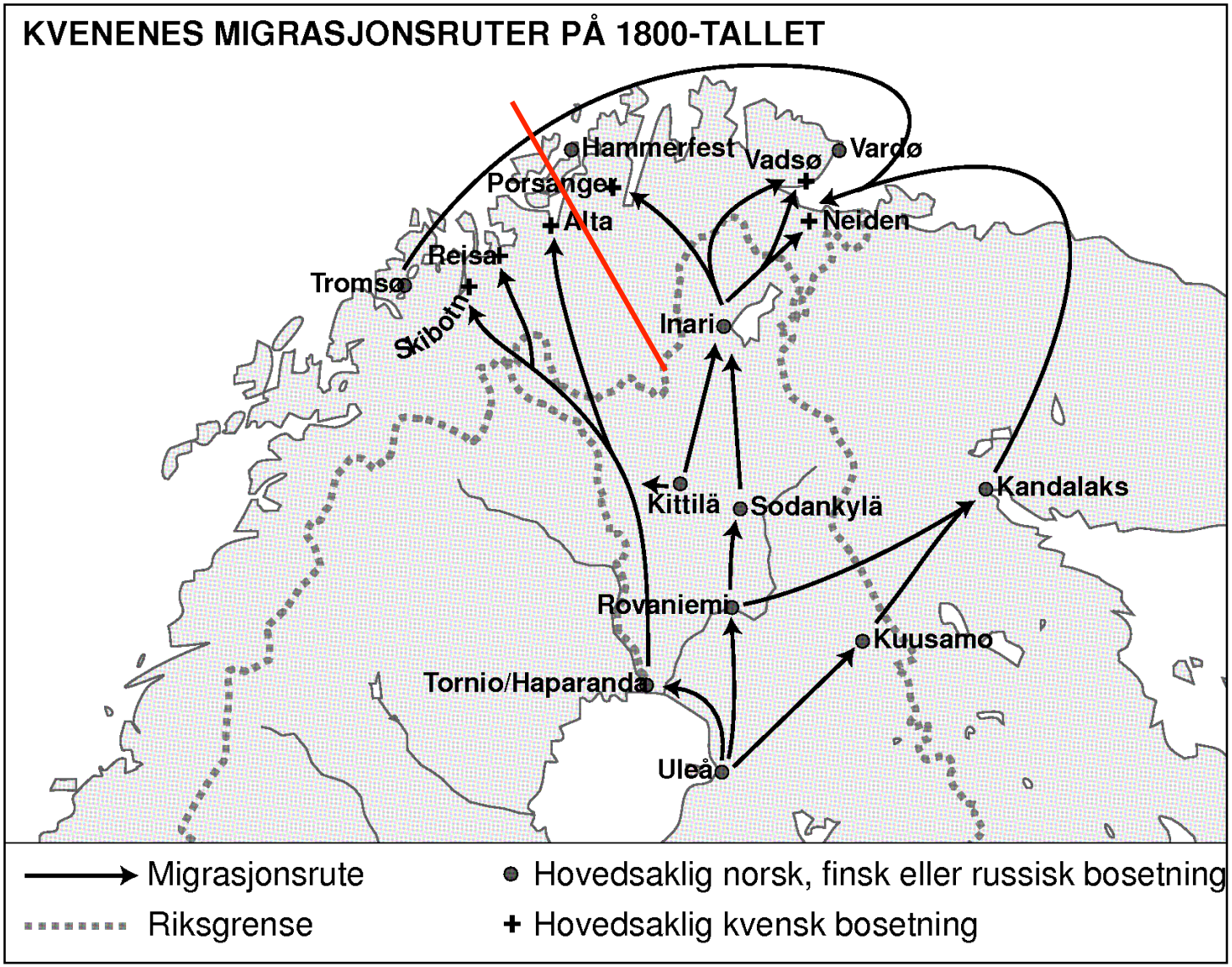

Source: https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Leksikon:Kven

Data and terminology

Kvens are an official minority in Norway since 1998
(alongside Jews, Romani, Travellers and Forest Finns)

Language status in Norway since 2005; official language in Porsanger municipality

Number of speakers: 8 000 – 15 000

	glottonym	endonym	exonym
Kv.	*kainun kieli*	*kainulainen* *kvääni*	
	ruijan kieli ‘Norwegian’		*ruijalainen* ‘Norwegian’
No.	*kvensk*		*kven*
	(finsk)		*(finne)*
Sw.	*kvänska*		*kvän*
Fi.	*kveenin kieli*		*kveeni*
NSa	*kvenagiella*		*kvena ~ láddelaš*
Eng.	*Kven*		*Kven*

Attitudes

There not only dialectal variants (ranging from 4 to 6, basically following the fjords north- or northwestwards), but also differences between ‘deep Kven’, which is closer to Finnish, and ‘light Kven’, which has more Norwegian loanwords and structures

Sometimes Kvens do not want to speak Kven as it is not as ‘correct’ as Finnish in Finland. This is due to
1) the Norwegian influence;
2) possibly the status of Finnish as the lingua sacra of Laestadanism, a very conservative Protestant revival moment that spread from the 1840s onwards in the north of Scandinavia and Finland, and
3) newer immigrants from Finland occasionally have a low opinion of Kven

Language loss furthered by intensive Norwegianization (1850-1950)

One of the tenets of assimilation in Nordreisa was 'Finnish spoils Norwegian' Bilingualism was seen as a simple case of subtraction in which every word of Finnish was a hindrance to learning Norwegian. Gradually speaking Finnish became virtually an outright taboo for children. A minor case illustrating this concerns the visits of Finnish children to Nordreisa. Some Kven, who were actively Finnish-speaking and who spoke only Finnish to the children's parents, tried Norwegian on the children, who of course did not understand a word. As an explanation, the Kven said that it did not seem fitting to speak Finnish to children.

Source: Lindgren, Anna-Riitta 1990. What can we do when a language is dying? In: *Tromsø Linguistics in the Eighties*. Tromsø. p. 264.

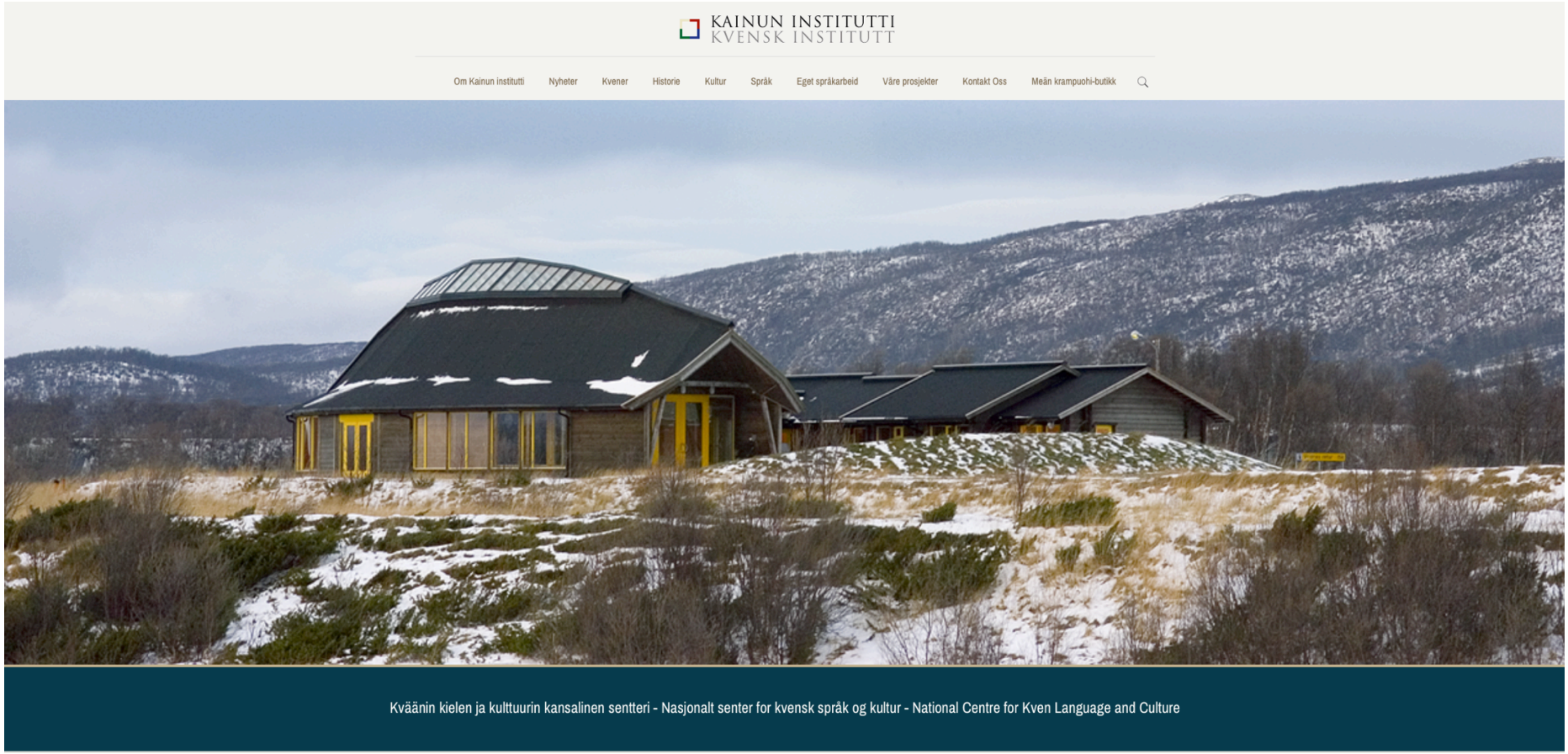

Tasks: develop the Kven language
increase Kven usage
educational/informational/cultural outreach about the Kvens

Source: http://www.kvenskinstitutt.no

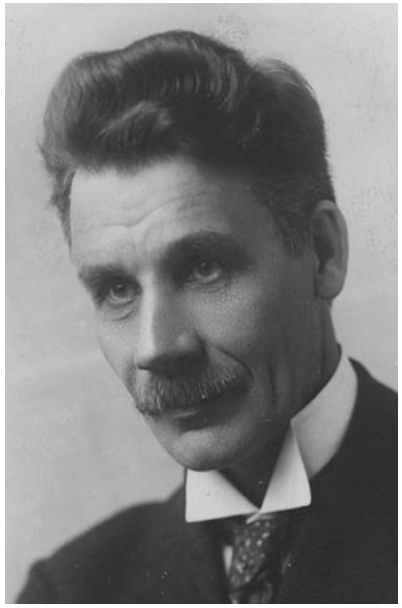

1875-1944

1928

1948-

1996

LASSI SARESSALO
TUTKIMUS
ERÄÄN
POHJOISNORJALAISEN
VÄHEMMISTÖN
IDENTITEETISTÄ
KVEENIT
SKS

1948-

2002

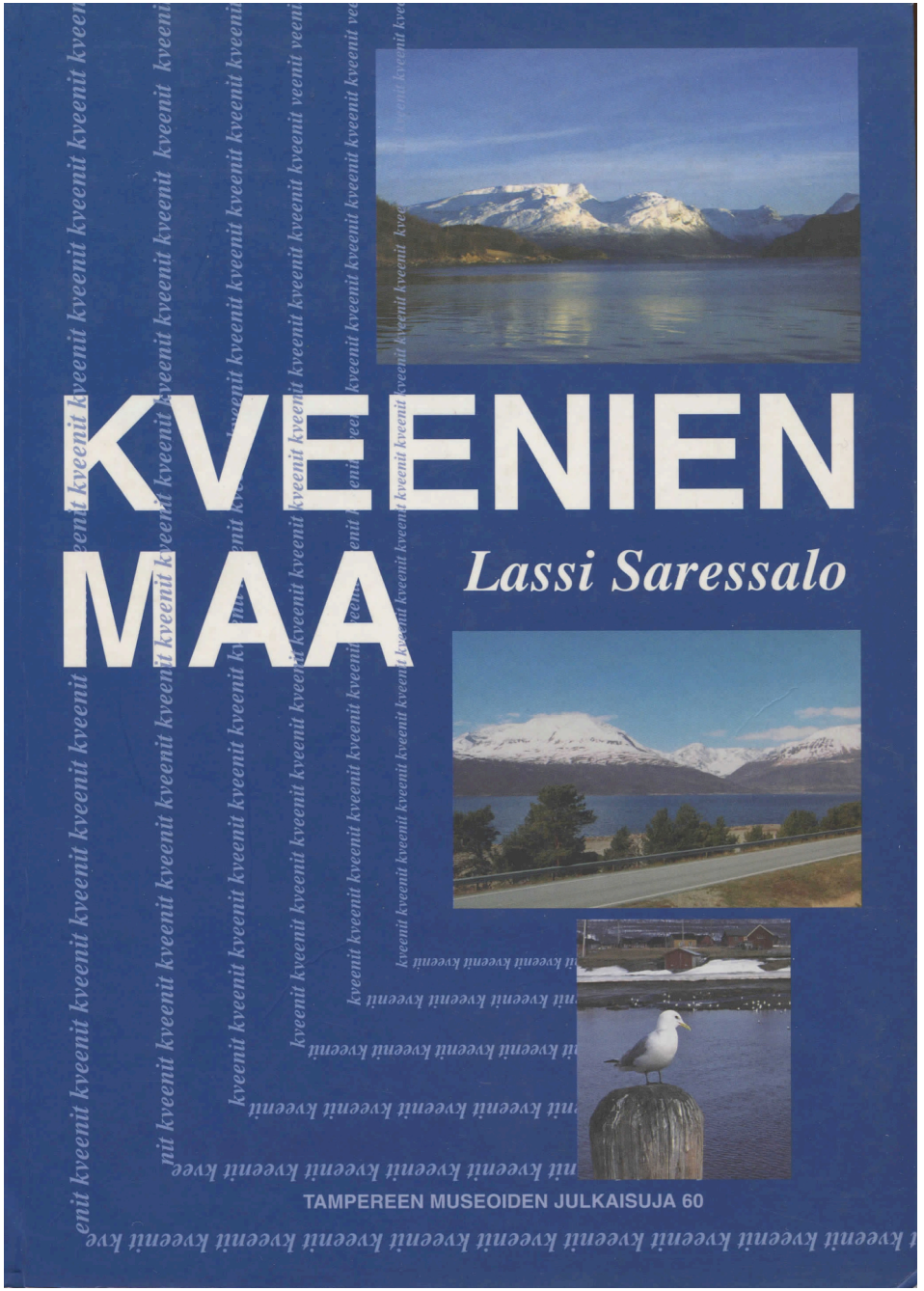
KVEENIEN MAA
Lassi Saressalo
TAMPEREEN MUSEOIDEN JULKAISUJA 60

1908-2001

1943

EINE NORDNORWEGISCHE SAMMLUNG FINNISCHER VOLKSDICHTUNG

DIE WESSELSCHEN AUFZEICHNUNGEN MIT ÜBERSETZUNG UND VERGLEICHENDEN ERLÄUTERUNGEN

VON

ALBERT LANGE FLIFLET

AVHANDLINGER UTGITT AV DET NORSKE VIDENSKAPS-AKADEMI I OSLO
II. HIST.-FILOS. KLASSE. 1942. NO. 2

OSLO
I KOMMISJON HOS JACOB DYBWAD
1943

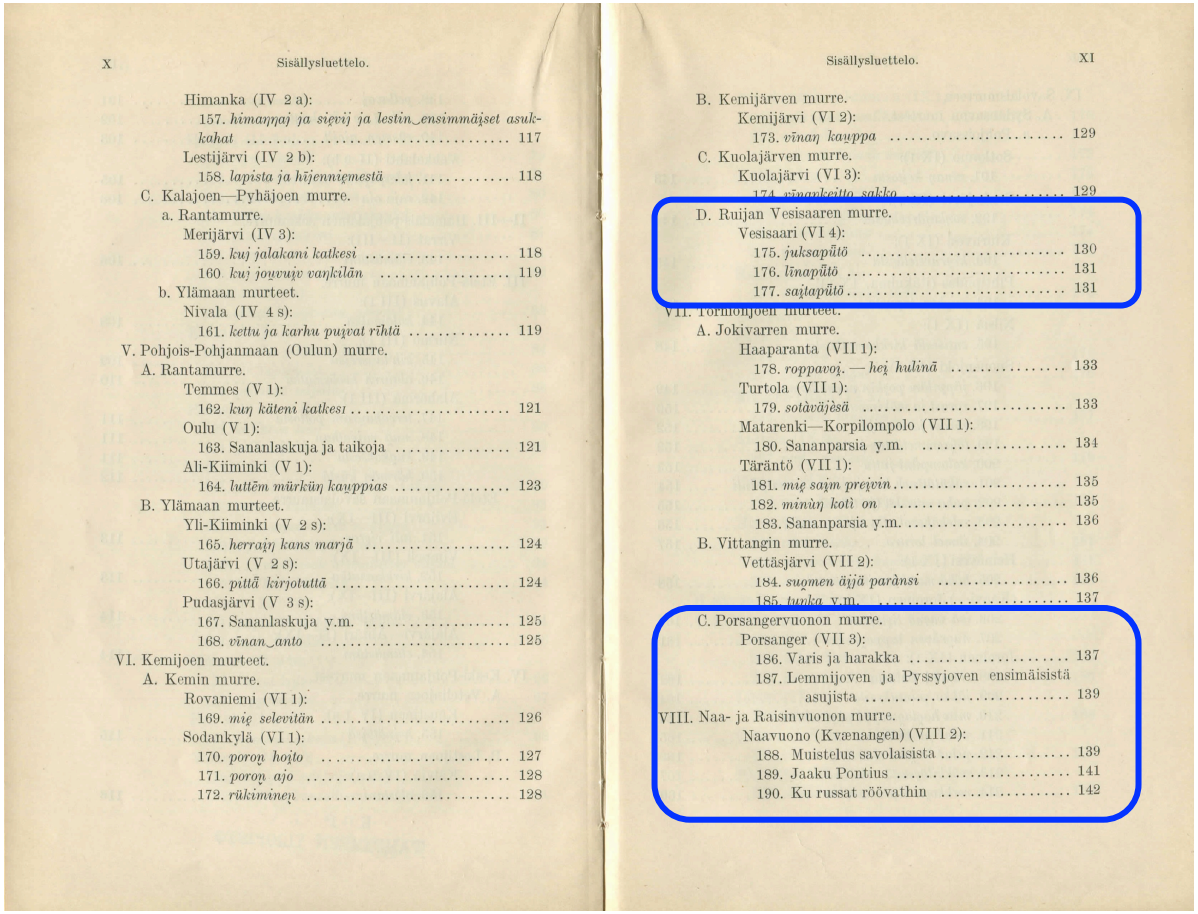

X Sisällysluettelo.

Himanka (IV 2 a):
157. *himaŋŋaj ja siẹvij ja lestin ensimmäiset asukkahat* 117
Lestijärvi (IV 2 b):
158. *lapista ja hijenniẹmestä* 118
C. Kalajoen—Pyhäjoen murre.
a. Rantamurre.
Merijärvi (IV 3):
159. *kuj jalakani katkesi* 118
160. *kuj jouvuje vaŋkilän* 119
b. Ylämaan murteet.
Nivala (IV 4 s):
161. *kettu ja karhu puẹvat rihtä* 119
V. Pohjois-Pohjanmaan (Oulun) murre.
A. Rantamurre.
Temmes (V 1):
162. *kuŋ käteni katkesi* 121
Oulu (V 1):
163. Sananlaskuja ja taikoja 121
Ali-Kiiminki (V 1):
164. *luttẽm märküŋ kauppias* 123
B. Ylämaan murteet.
Yli-Kiiminki (V 2 s):
165. *herraiŋ kans marjä* 124
Utajärvi (V 2 s):
166. *pittä kirjotuttä* 124
Pudasjärvi (V 3 s):
167. Sananlaskuja y.m. 125
168. *vĩnan anto* 125
VI. Kemijoen murteet.
A. Kemin murre.
Rovaniemi (VI 1):
169. *miẹ selevitän* 126
Sodankylä (VI 1):
170. *poroŋ hoito* 127
171. *poroŋ ajo* 128
172. *rükimineŋ* 128

Sisällysluettelo. XI

B. Kemijärven murre.
Kemijärvi (VI 2):
173. *vĩnaŋ kauppa* 129
C. Kuolajärven murre.
Kuolajärvi (VI 3):
174. *vĩnankeitto sakko* 129
D. Ruijan Vesisaaren murre.
Vesisaari (VI 4):
175. *juksapũtö* 130
176. *linapũtö* 131
177. *saitapũtö* 131
VII. Tornionjoen murteet.
A. Jokivarren murre.
Haaparanta (VII 1):
178. *roppavoi. — heį hulinä* 133
Turtola (VII 1):
179. *sotàväjèsä* 133
Matarenki—Korpilompolo (VII 1):
180. Sananparsia y.m. 134
Täräntö (VII 1):
181. *miẹ saim preivin* 135
182. *minùŋ kotì on* 135
183. Sananparsia y.m. 136
B. Vittangin murre.
Vettäsjärvi (VII 2):
184. *suomen äijjä pàrànsi* 136
185. *tuŋka* y.m. 137
C. Porsangervuonon murre.
Porsanger (VII 3):
186. Varis ja harakka 137
187. Lemmijoven ja Pyssyjoven ensimäisistä asujista 139
VIII. Naa- ja Raisinvuonon murre.
Naavuono (Kvænangen) (VIII 2):
188. Muistelus savolaisista 139
189. Jaaku Pontius 141
190. Ku russat röövathin 142

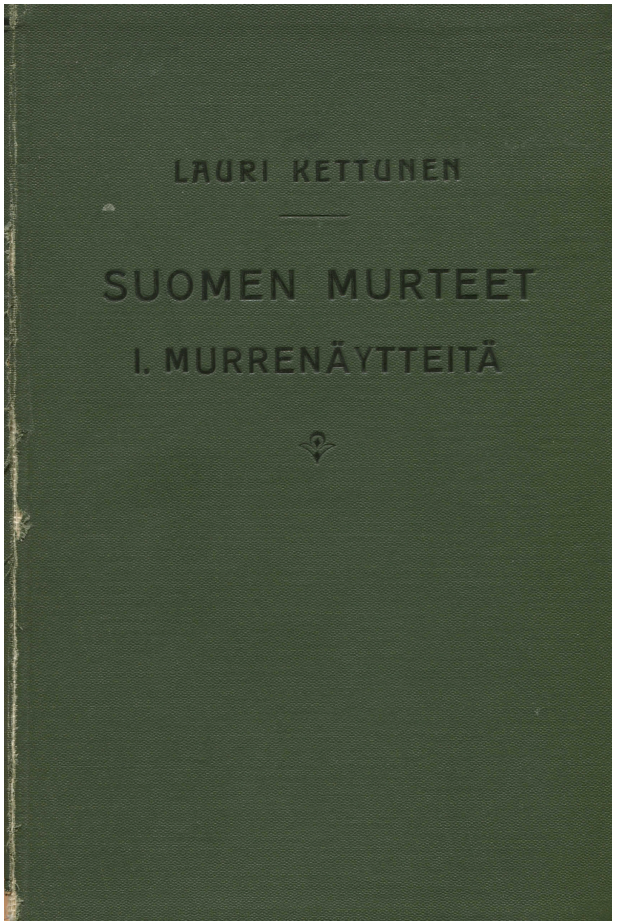

1930

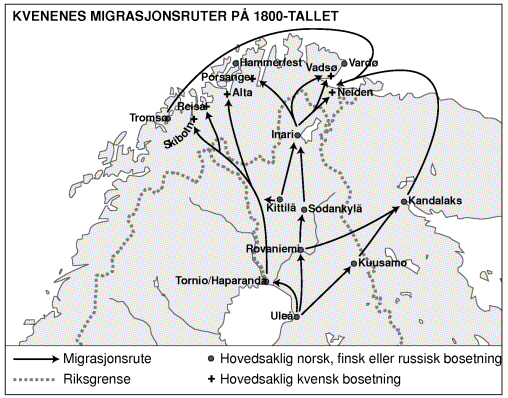

Source: Kettunen, Lauri 1930. *Suomen murteet. I. Murrenäytteitä*. Helsinki. p. X-XI

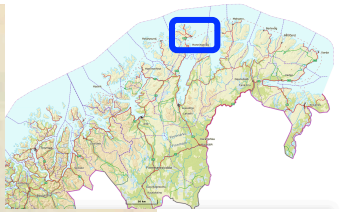

Raisinvuono (Nord-Reisa) (VIII 2):

190. Ku russat röövathin.[1]

Saalamasa asui kerran yks lappalainen Akkarivuonosa. Se oli sillon, ku russat röövathin. Ythenä iltana, niin tuli yks russan laiva ranthan. Venet tuli ranthan, ja siinä oli paljon miehiä. Se oli yks pimmee syys-ilta, ja lappalaisen ämmä oli sillon keittämäsä. Se havais hän yhen ihimisen muoton maljasa, ku hän oli rasuta ['rasvaa'] kaivamasa paasta pois. Se isäntä meni ittet ulos, ja russat olthin sillon ulkona ja tahothin häntä opastamhan yli vaaran Kirkkovuonhon, missä oli kirkko ja paljon väkkee. Se lähti opastamhan niitä, mutta se sanoi, että hän ottaa tuohen myötä, ja minkä hän viskaa sen, ku oli sydyttäny sen, sinnet pitävät mennet. Mutta ku ensimäinen joukko meni yli henkon ['kalliojyrkänteen'], niin net huuethin toisillet. Viiminen joukko, ku se kuuli niitten äänen, niin se näppäis lappalaisen takista kiinit; mutta se otti veitten ja leikkais koko kappalheen pois takista. Sillä laila pääsi henkisä pois; mutta russat menthin kaikket henkosta pohjaan ja kuolthin. Vaaran alla löyethin kaikket russat kuolheina. Se vaara kuttuthan sen tähen tähän päivhän astit Russan-henkoksi.

Source: Kettunen, Lauri 1930. *Suomen murteet. I. Murrenäytteitä*. Helsinki. p. 142

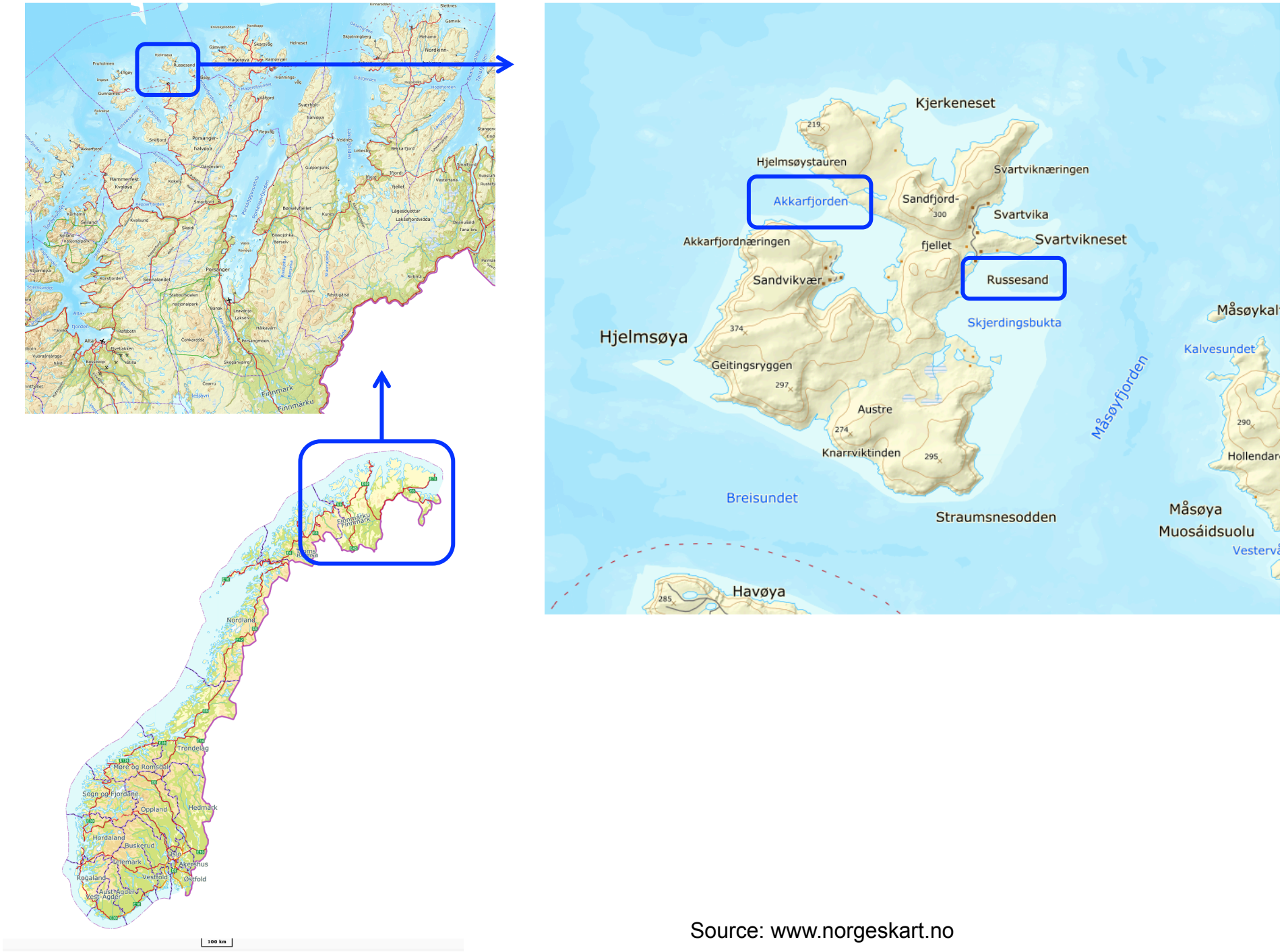

Source: www.norgeskart.no

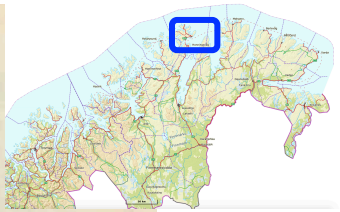

Raisinvuono (Nord-Reisa) (VIII 2):

190. Ku russat röövathin.[1]

Saalamasa asui kerran yks lappalainen Akkarivuonosa. Se oli sillon, ku russat röövathin. Ythenä iltana, niin tuli yks russan laiva ranthan. Venet tuli ranthan, ja siinä oli paljon miehiä. Se oli yks pimmee syys-ilta, ja lappalaisen ämmä oli sillon keittämäsä. Se havais hän yhen ihimisen muoton maljasa, ku hän oli rasuta ['rasvaa'] kaivamasa paasta pois. Se isäntä meni ittet ulos, ja russat olthin sillon ulkona ja tahothin häntä opastamhan yli vaaran Kirkkovuonhon, missä oli kirkko ja paljon väkkee. Se lähti opastamhan niitä, mutta se sanoi, että hän ottaa tuohen myötä, ja minkä hän viskaa sen, ku oli sydyttäny sen, sinnet pitävät mennet. Mutta ku ensimäinen joukko meni yli henkon ['kalliojyrkänteen'], niin net huuethin toisillet. Viiminen joukko, ku se kuuli niitten äänen, niin se näppäis lappalaisen takista kiinit; mutta se otti veitten ja leikkais koko kappalheen pois takista. Sillä laila pääsi henkisä pois; mutta russat menthin kaikket henkosta pohjaan ja kuolthin. Vaaran alla löyethin kaikket russat kuolheina. Se vaara kuttuthan sen tähen tähän päivhän astit Russan-henkoksi.

Source: Kettunen, Lauri 1930. *Suomen murteet. I. Murrenäytteitä*. Helsinki. p. 142

russat röövathin (= Fi. *ryssät ryöstivät*)
vowel harmony disturbances
passive form instead of 3rd person plural
h-survival
Saalamasa (= Fi. **Saalamassa*)
singleton -sA inessive
ranthan (= Fi. *rantaan*)
h-survival + vowel shortening
pimmee (= Fi. *pimeä*)
eA-assimilation + 'general gemination' (Fi. *yleisgeminaatio*)
paasta (= Fi. *padasta*)
ø as weak grade of *t*
mennet (= Fi. *mennä*)
infinitive in *–t*
veitten (= Fi. *veitsen*)
tt as the reflex of *ts*
henkisä (= Fi. *henkensä*)
genuine 3psg px (*nsA* old oblique and plural form)

Alf Nilsen-Børsskog
(1928-2014)

First Kven author
First novel in Kven in 2004: *Kuosuvaaran takana*
Aittiruto (2007)
Rauha (2011)

Source of author picture: http://kvenskbibliotektjeneste.no/project/alf-nilsenborsskog-kuosuvaaran-takana/

ELÄMÄN JATKO 1

Kuosuvaaran takana

Romaanissa kuvathaan syksyn 1944 tođelissii, historialissii tapauksii, nimittäin niitä, ette tyskälainen parhailans on vetämässä takaisin sotajoukkoi Pohjais-Norjasta. Olema Porsangissa. Olema Finnmarkussa. Pieni joukko pyssyjokilaisväkkee karkkaa tunturiile, siitä syystä, ettei viholinen pakkokuljettais vielä heiđätki Etelä-Norjhaan. Joukko pääsee lamuile vaaroile, Kuosuruthoon, Kuosuvaaran taka. Kohtapa työkaluitta pakolaiset onnistuvat saamhaan ylös turvetkammin, Kuosuvaaran kartanon. On oktooberi. On kylmä. Ja on nälkä.

Samana pimmeenä iltana ilmestyi vieras Kuosuvaaran taka. Sisälä kuosuvaarantakalaiset olthiin puhuskelemassa omasta tullevaisuuđesta ja toimheentulosta, ko ovi ođottamatta aukeni ja miehen haamu iti oven suuhun. Hänelä oli musta filttihattu päässä ja saaphaat jalassa. Miehelä näytti ollevan jonkulainen pitkä vaatheet päällä, jonka hän oli sonnustannu nahkavyöllä. Vaatheessa oli iso poovi, jossa hänelä näytti ollevan jotaki tavaraa. Miehelä olthiin mustat kangashousut jalassa. Ihmiset säikättethiin. Mistä tämä tuntematon mies tuli, ko kukhaan ei ollu kuullu häntä jo ulkopuolela.

ISBN 82-7601-095-4

1

Pyssyjoki kierteli kiilttävänä ja kaunhiina hoppeevanana tänä auringonpaistheisena syyspäivänä kohđi pohjaista, kääntyi Tšuđijoven kohđalta vestapohjaisheen ja Silfarin alapuolelta lounhaasheen. Syvvää jään- ja veđenkaivamaa uomaa se teki matkaa alas joven silmhiinpistävän sievää, koivuu-, paivuu- ja leppääkassuvaa laksoo. Lakson pohjala kasuis ja kassuu vieläki kaikenlaista pohjaismaitten kukkaa ja marjaa. Kesälä jänkät levviivät laajoina, punaisenkeltaisina hillamaina. Järvissä uipi tammukkaa ja rauttuu. Kesälä lohi leikkii jovessa. Kaikenlaista linttuuki löyttyy laksosta. Ja porroo. Oli sielä hukka ja karhuki eläny kerran aikkaa. Karhunpesäkuoppa oli ihmiselle jäänny muistoksi siitä kaukaisesta aijasta.

Joki virttaa merheen päin, kevättulvan aikana uomaa muutellen tästä ja tuosta, niin ko se jääkauđen lopusta saakka on tehny, tässä virtaisena nivana, tuossa tyvenenä suvantona, kohtaahan mertä, joka on sen päämäärä. Se juoksee ympäri niemet ja pessee puhthaaksi kivet, joita se kohtaa pitkälä matkala luonnon ikuisessa kierrossa. Menneissä se ottaa myötä puunoksan, joka on sattunu tarttuut kiven taka. Virta liikuttellee oksaa siksi ko se saapi sen irti. Sitte se viepi sen alaspäin, ja jättää sen vasta johonki joven kiviselle törmäle kaffinkeittopuuksi jolleki nälkäiselle mettänkulkkijalle ja lohenpyyttäjälle.

Alemppaa joki kerran havaitti vankan, kaatunheen koivun, jonka lalva jo kosketteli joven virttaa. Vesi oli syönny maan vanhuksen juurikannon ympäri, jossa sen juuret olthiin vuosikymmeniitä olheet kiini. Sillä suuri jäkäläpartavanhus oliki

SANA-AITTA

Ordliste til "Kuosuvaaran takana" og "Aittiruto" av Alf Nilsen-Børsskog

Utvalgt og utarbeidet av Vappu Inkeri Pyykkö

"Miksi ja mitä? Tästä kahdesta sanasta
tuliki hänen tärkkein sana-aitta."

Alf Nilsen-Børsskog, Kuosuvaaran takana s. 102

KAINUN INSTITUTTI
KVENSK INSTITUTT

1

Pyssyjoki kierteli kiilttävänä ja kaunhiina hoppeevanana tänä auringonpaistheisena syyspäivänä kohđi pohjaista, kääntyi Tšuđijoven kohđalta vestapohjaisheen ja Silfarin alapuolelta lounhaasheen. Syvvää jään- ja veđenkaivamaa uomaa se teki matkaa alas joven silmhiinpistävän sievää, koivuu-, paivuu- ja leppääkassuvaa laksoo. Lakson pohjala kasuis ja kassuu vieläki kaikenlaista pohjaismaitten kukkaa ja marjaa. Kesälä jänkät levviivät laajoina, punaisenkeltaisina hillamaina. Järvissä uipi tammukkaa ja rauttuu. Kesälä lohi leikkii jovessa. Kaikenlaista linttuuki löyttyy laksosta. Ja porroo. Oli sielä hukka ja karhuki eläny kerran aikkaa. Karhunpesäkuoppa oli ihmiselle jäänny muistoksi siitä kaukaisesta aijasta.

Joki virttaa merheen päin, kevättalvan aikana uomaa muuttelen tästä ja tuosta, niin ko se jääkauđen lopusta saakka on tehny, tässä virtaisena nivana, tuossa tyvenenä suvantona, kohtaahan mertä, joka on sen päämäärä. Se juoksee ympäri niemet ja pessee puhthaaksi kivet, joita se kohtaa pitkälä matkala luonnon ikuisessa kierrossa. Menneissä se ottaa myötä puunoksan, joka on sattunu tarttuut kiven taka. Virta liikuttellee oksaa siksi ko se saapi sen irti. Sitte se viepi sen alaspäin, ja jättää sen vasta johonki joven kiviselle törmäle kaffinkeittopuuksi jolleki nälkäiselle mettänkulkkijalle ja lohenpyyttäjälle.

Alemppaa joki kerran havaitti vankan, kaatunheen koivun, jonka lalva jo kosketteli joven virttaa. Vesi oli syönny maan vanhuksen juurikannon ympäri, jossa sen juuret olthiin vuosikymmeniitä olheet kiini. Sillä suuri jäkäläpartavanhus oliki

Source: http://www.kvenskinstitutt.no/sites/default/files/Sana-aitta.pdf

vana	‘stripe’
kohđi	
joven	
vesta	
uoma	‘(river)bed’
kasuis	
kassuu	
hilla	
uipi	
lalva	

1

Pyssyjoki kierteli kiilttävänä ja kaunhiina hoppeevanana tänä auringonpaistheisena syyspäivänä kohđi pohjaista, kääntyi Tšuđijoven kohđalta vestapohjaisheen ja Silfarin alapuolelta lounhaasheen. Syvvää jään- ja veđenkaivamaa uomaa se teki matkaa alas joven silmhiinpistävän sievää, koivuu-, paivuu- ja leppääkassuvaa laksoo. Lakson pohjala kasuis ja kassuu vieläki kaikenlaista pohjaismaitten kukkaa ja marjaa. Kesälä jänkät levviivät laajoina, punaisenkeltaisina hillamaina. Järvissä uipi tammukkaa ja rauttuu. Kesälä lohi leikkii jovessa. Kaikenlaista linttuuki löyttyy laksosta. Ja porroo. Oli sielä hukka ja karhuki eläny kerran aikkaa. Karhunpesäkuoppa oli ihmiselle jäänny muistoksi siitä kaukaisesta aijasta.

Joki virttaa merheen päin, kevättalvan aikana uomaa muuttelen tästä ja tuosta, niin ko se jääkauđen lopusta saakka on tehny, tässä virtaisena nivana, tuossa tyvenenä suvantona, kohtaahan mertä, joka on sen päämäärä. Se juoksee ympäri niemet ja pessee puhthaaksi kivet, joita se kohtaa pitkälä matkala luonnon ikuisessa kierrossa. Menneissä se ottaa myötä puunoksan, joka on sattunu tarttuut kiven taka. Virta liikuttellee oksaa siksi ko se saapi sen irti. Sitte se viepi sen alaspäin, ja jättää sen vasta johonki joven kiviselle törmäle kaffinkeittopuuksi jolleki nälkäiselle mettänkulkkijalle ja lohenpyyttäjälle.

Alemppaa joki kerran havaitti vankan, kaatunheen koivun, jonka lalva jo kosketteli joven virttaa. Vesi oli syönny maan vanhuksen juurikannon ympäri, jossa sen juuret olthiin vuosikymmeniitä olheet kiini. Sillä suuri jäkäläpartavanhus oliki

vana	‘stripe’
kohđi	= Fi. *kohti*
joven	= Fi. *joen*
vesta	= Fi. *länsi*
uoma	‘(river)bed’
kasuis	= Fi. *kasvoi*
kassuu	= Fi. *kasvaa*
hilla	= Fi. *hilla*, *muurain*
uipi	= Fi. *ui*
lalva	= Fi. *latva* ‘treetop’

1

Pyssyjoki kierteli kiilttävänä ja kaunhiina hoppeevanana tänä auringonpaistheisena syyspäivänä kohđi pohjaista, kääntyi Tšuđijoven kohđalta vestapohjaisheen ja Silfarin alapuolelta lounhaasheen. Syvvää jään- ja veđenkaivamaa uomaa se teki matkaa alas joven silmhiinpistävän sievää, koivuu-, paivuu- ja leppääkassuvaa laksoo. Lakson pohjala kasuis ja kassuu vieläki kaikenlaista pohjaismaitten kukkaa ja marjaa. Kesälä jänkät levviivät laajoina, punaisenkeltaisina hillamaina. Järvissä uipi tammukkaa ja rauttuu. Kesälä lohi leikkii jovessa. Kaikenlaista linttuuki löyttyy laksosta. Ja porroo. Oli sielä hukka ja karhuki eläny kerran aikkaa. Karhunpesäkuoppa oli ihmiselle jäänny muistoksi siitä kaukaisesta aijasta.

Joki virttaa merheen päin, kevättalvan aikana uomaa muuttelen tästä ja tuosta, niin ko se jääkauđen lopusta saakka on tehny, tässä virtaisena nivana, tuossa tyvenenä suvantona, kohtaahan mertä, joka on sen päämäärä. Se juoksee ympäri niemet ja pessee puhthaaksi kivet, joita se kohtaa pitkälä matkala luonnon ikuisessa kierrossa. Menneissä se ottaa myötä puunoksan, joka on sattunu tarttuut kiven taka. Virta liikuttellee oksaa siksi ko se saapi sen irti. Sitte se viepi sen alaspäin, ja jättää sen vasta johonki joven kiviselle törmäle kaffinkeittopuuksi jolleki nälkäiselle mettänkulkkijalle ja lohenpyyttäjälle.

Alemppaa joki kerran havaitti vankan, kaatunheen koivun, jonka lalva jo kosketteli joven virttaa. Vesi oli syönny maan vanhuksen juurikannon ympäri, jossa sen juuret olthiin vuosikymmeniitä olheet kiini. Sillä suuri jäkäläpartavanhus oliki

2014

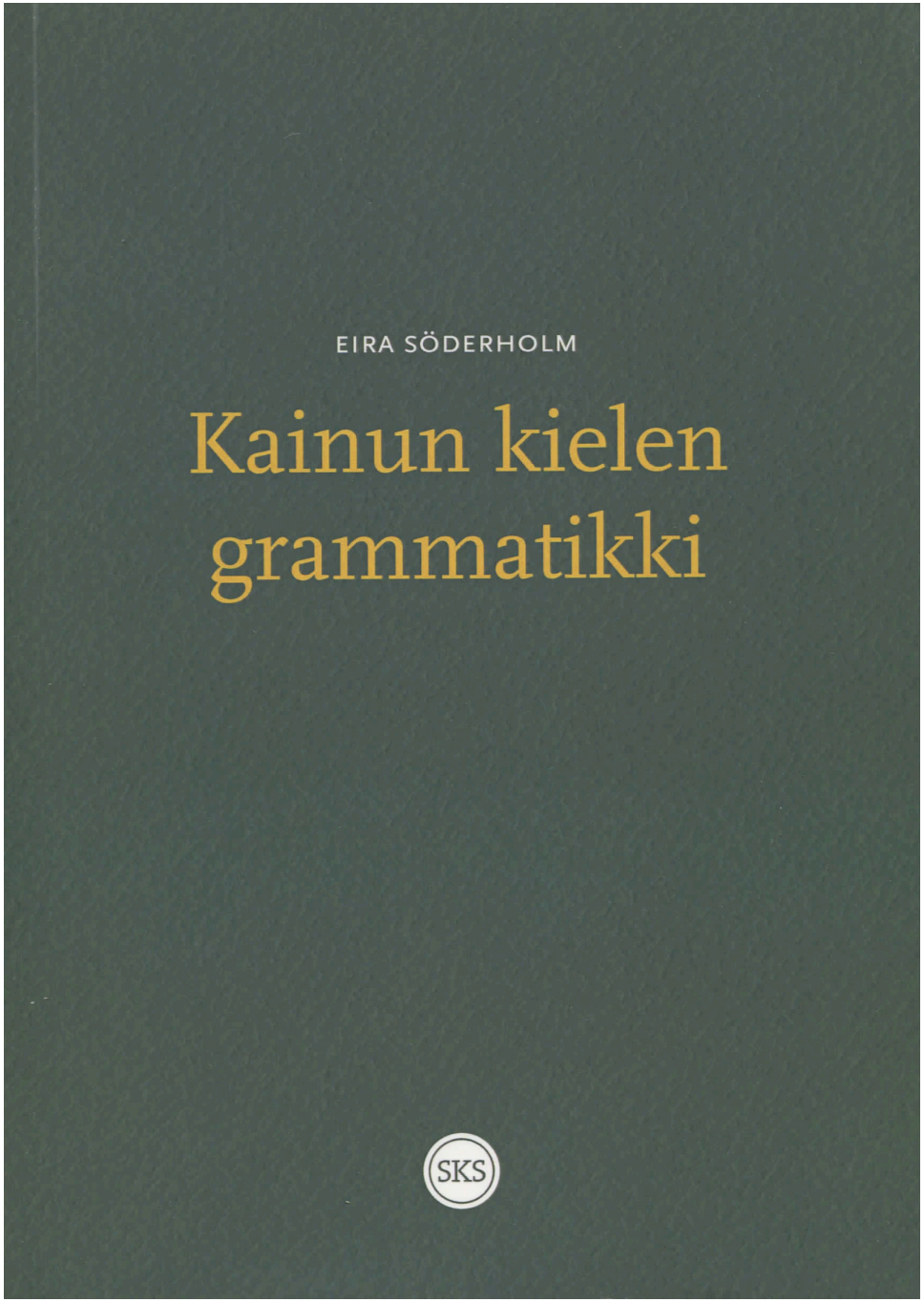

Kvensk grammatikk

Eira Söderholm

2017

PDF: https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/24

S = Sør-Varanger
V = Vadsø
T = Tana
P = Porsanger
A = Alta
Kv = Kvænangen
N = Nordreisa
K = Kåfjord
St = Storfjord
AB = Books by Alf Nilsen-Børsskog

Tabell 1.1 Forekomst av 16 språktrekk i kvenske dialekter

	S	V	T	P	A	Kv	N	K	St	AB
1. H-flytting, for eksempel *kouhluun* vs. *koulhuun*	+	+	(–)	(–)	–	+	(–)	(–)	(–)	–
2. Perfektum partisipp på *-t*, for eksempel *tullut* vs. *tullu*	–	–	(–)	–	(–)	+/–	–	–	–	–
3. Personlige pronomen *mi* og *si*	–	–	(–)	(–)	+	+	+/–	+	+/–	–
4. Kongruens i flertall presens tredje person, for eksempel *het ova(t) - ouva(t)* vs. *het oon*	–	(–)	–	–	–	+/–	–	+/–	–	–
5. *đ* som 0-stadium av *t* vs. *j, v, h* eller ingenting, for eksempel *kota* vs. *kođan*	–	–	–	+/–	–	–	–	–	–	+
6. Bortfall av *-i* i preteritum tredje person, for eksempel *löyty* vs. *löytyi*	+	+	(+)	–	+/–	(–)	(–)	–	(–)	–
7. Preteritum tredje person flertall identisk med andre person entall eller med passiv, for eksempel *het tulit* vs. *het tulthiin*	+	+	+	–	+	–	–	–	+	–
8. Presens tredje person flertall på *-vA(t)* vs. passivform, for eksempel *het tul(le)va(t)* vs. *het tulhaan*	+	+	+	+/–	+	+	(+)	+	+	+/–
9. Spesialgeminering vs. allmenngeminering, for eksempel *aikkaa* vs. *aikaa*	–	–	–	(+)	–	(–)	+/–	–	–	+
10. Monoftongering av sluttvokalisme, for eksempel *pimmee* vs. *pimeä - pimiä*, *laattii* vs. *laattia*, *porstuu* vs. *porstua*	–	–	(–)	(+)	–	(–)	(+)	–	–	+
11. *iA-* vs. *eA*-kombinasjon (*- ee*), for eksempel *kauhia* vs. *kauhea - kauhee*	+	+	(–)	(–)	–	–	–	+/–	(–)	–
12. Realisering av *-t* i former som *ajjaat* vs. *ajjaa*, *venet* vs. *vene*, *kaikilet* vs. *kaikile*, *sinnet* vs. *sinne*, *läpit* vs. *läpi*	–	–	–	+/–	(+)	+	(–)	+/–	+	+/–
13. Bortfall av *-a* i partitiv flertall, for eksempel *marjoi* vs. *marjoja*	–	–	–	(–)	–	(–)	(–)	–	(–)	+
14. Illativ av 3. infinitiv på *-hAn* vs. *-mhA(A)n*, for eksempel *tulehan* vs. *tulemhaan*	–	–	–	(+)	–	–	+/–	–	–	+
15. *UA-* vs. *OA*-kombinasjon, for eksempel *maitua* vs. *matoa*[2]	(–)	(–)	–	–	–	(+)	–	(+)	–	–
16. Assimilasjon av *-s* i verbstamme og *-t* i ending, for eksempel *pessä* vs. *pestä*	+	+	(–)	–	–	+	(–)	+	–	–

PDF: https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/24

Phonetics & phonology:

a b d đ e f g h i j k l m n o p r s š t u v y ä ö

yks > *yhđen*, *vesi* > *veđen* (only in Porsanger! Other dialects: *yhen*, *veen*)

triphthongs: *nuo* ‘those’ > *nuoilta*, *nuoitten*

h: *saunhaan* ‘to the sauna’ (< **saunahan* > Fi. *saunaan*, Kar. *saunah*)
ajamhaan < **ajamahan* > Fi. *ajamaan*
rikkhaan < **rikkahan* > Fi. *rikkaan*
lamphaat < **lampahat* > Fi. *lampaat*

Liissaa hävetti pierä äänheen ‘Liisa was ashamed to fart out loud’

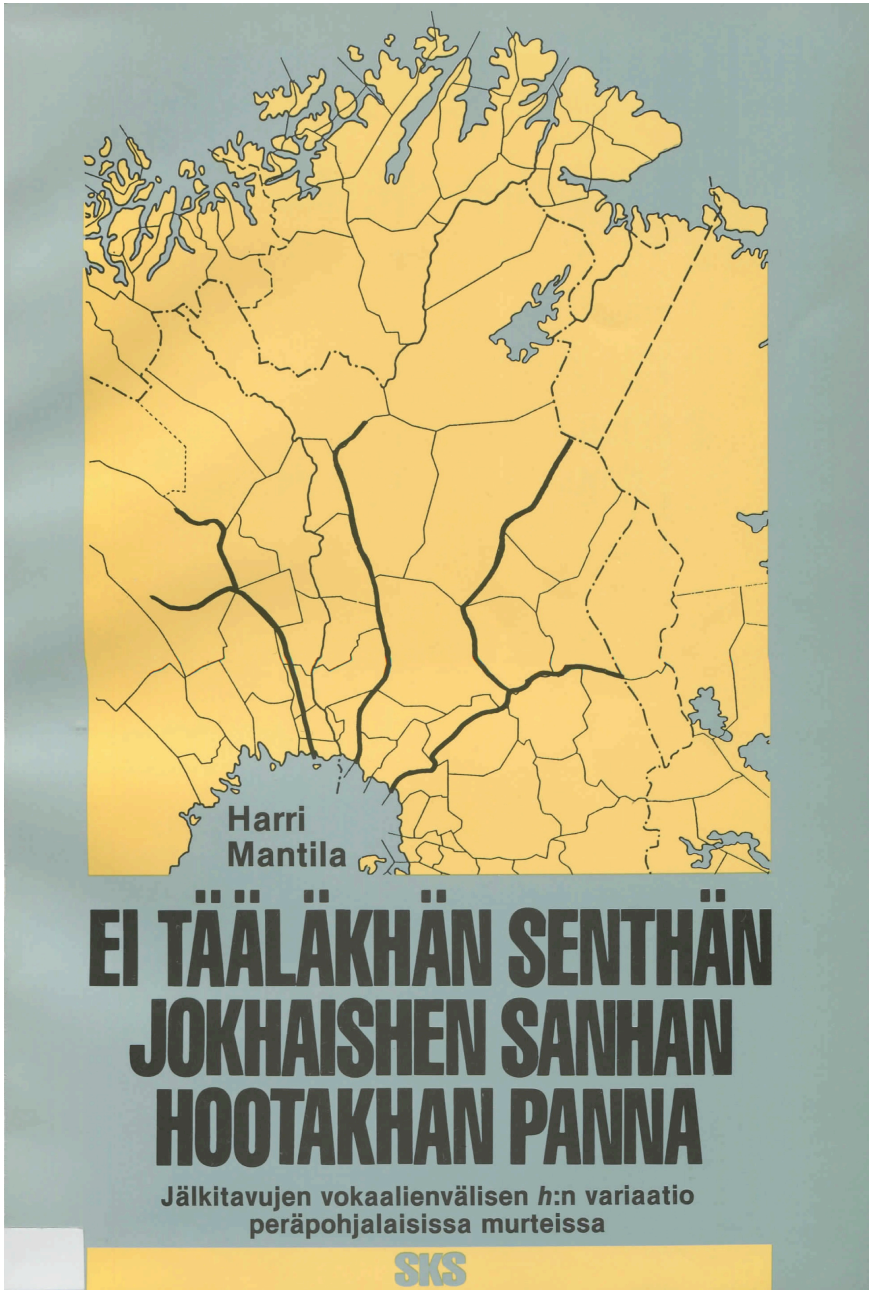

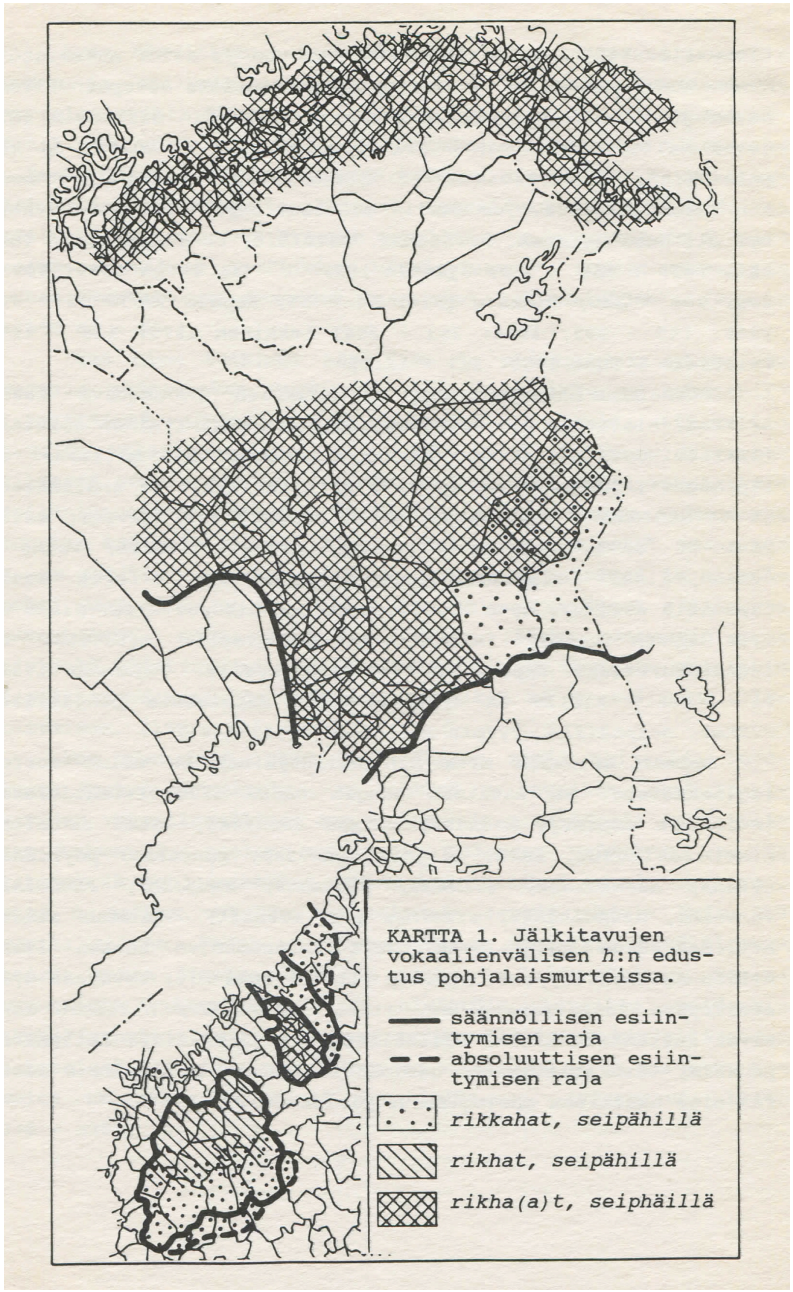

Source: Mantila, Harri 1992. *Ei tääläkhän senthän jokhaishen sanhan hootakhan panna.* Helsinki. p. 23

Morphology

venet = Fi. *vene* (the *t* in these words is unetymological)
puhhuut = Fi. *puhua*
äitilet = Fi. *äidille*
läpit = Fi. *läpi*

vanhaa > *vanhempi* > *vanhiin*
but also:
vanhaa > *vanhempi* > *vanhimus* (borrowed from Saamic)
paha > *pahempi* > *pahimus*
(cf. NSa *báha* > *bahát* > *bahámus*)

tämä oon minun kirja = Fi. *tämä on kirjani*
hän pesi omat jalat = Fi. *hän pesi jalkansa*
hän pesi ittensä jalat
(cf. Est. *ta pesi oma/enda jalad*)

Syntax

Plural predicate
het oon kovin iloiset ‘he ovat kovin iloisia’
vanhaat kainulaiset olthiin sepät ihmiset ‘vanhat kväänit olivat taitavia ihmisiä’
(cf. Est. *vanad kveenid olid oskuslikud inimesed*)

Modal
mie häyđyn mennä kothiin ‘minun täytyy mennä kotiin’
(cf. Est. *mina pean*..., Fi. dial. *minä täydyn*...)

LM = lounaismurteet

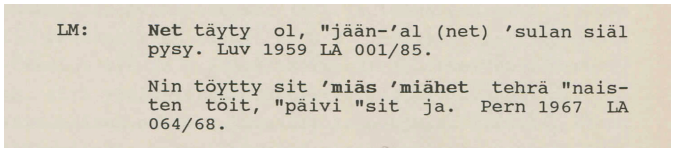
LM: Net täyty ol, "jään-'al (net) 'sulan siäl pysy. Luv 1959 LA 001/85.

Nin töytty sit 'miäs 'miähet tehrä "naisten töit, "päivi "sit ja. Pern 1967 LA 064/68.

Source: Ikola, Osmo et al. 1989. *Suomen murteiden lauseoppia ja tekstikielioppia*. Helsinki. p. 229.

Object case
Kirjota preivin faarile! ‘Kirjoita kirje isälle!’
Ojena minule tuon piđemän kepin ‘Ojenna minulle tuo pitempi keppi’

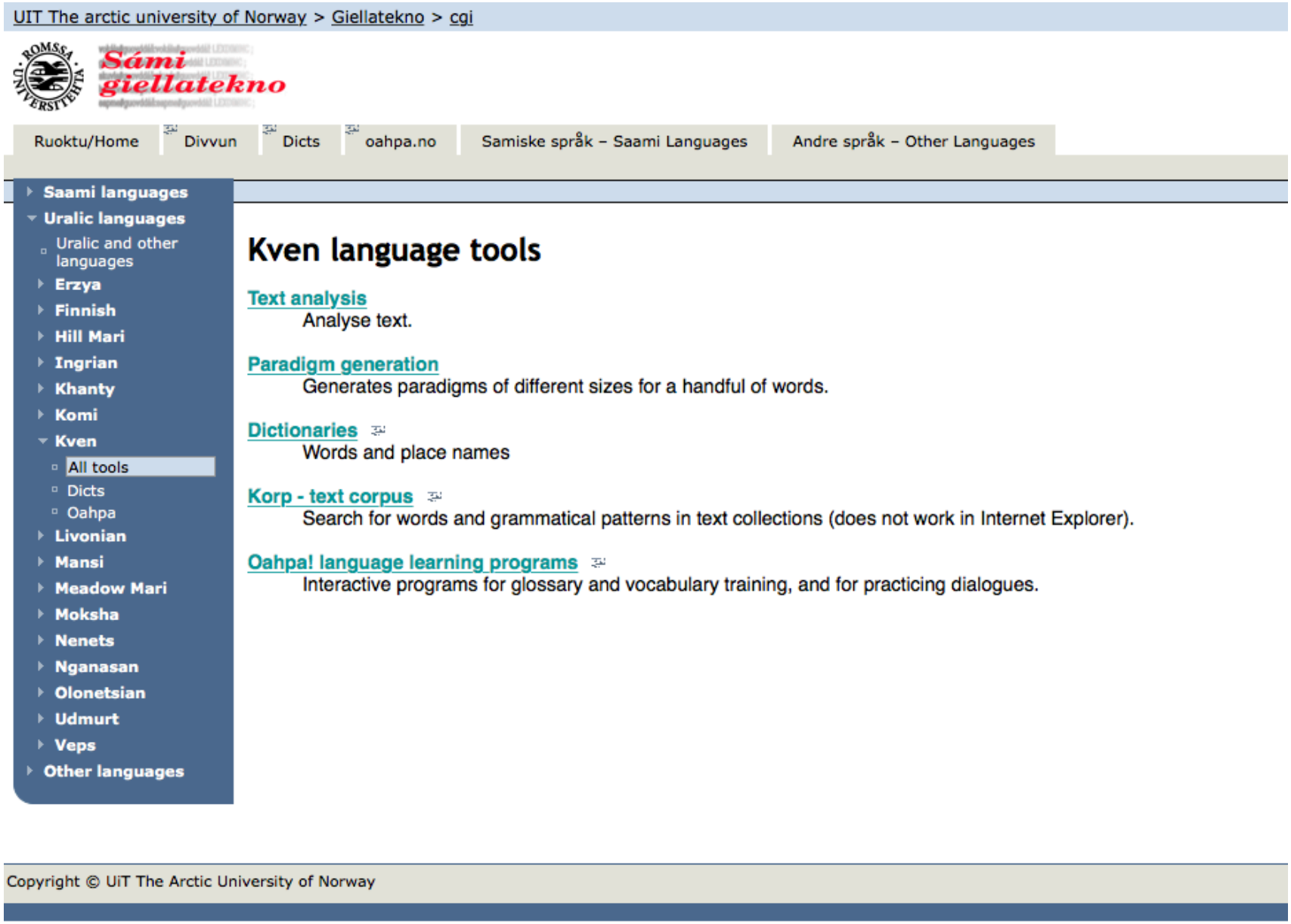

Source: http://giellatekno.uit.no/cgi/index.fkv.eng.html

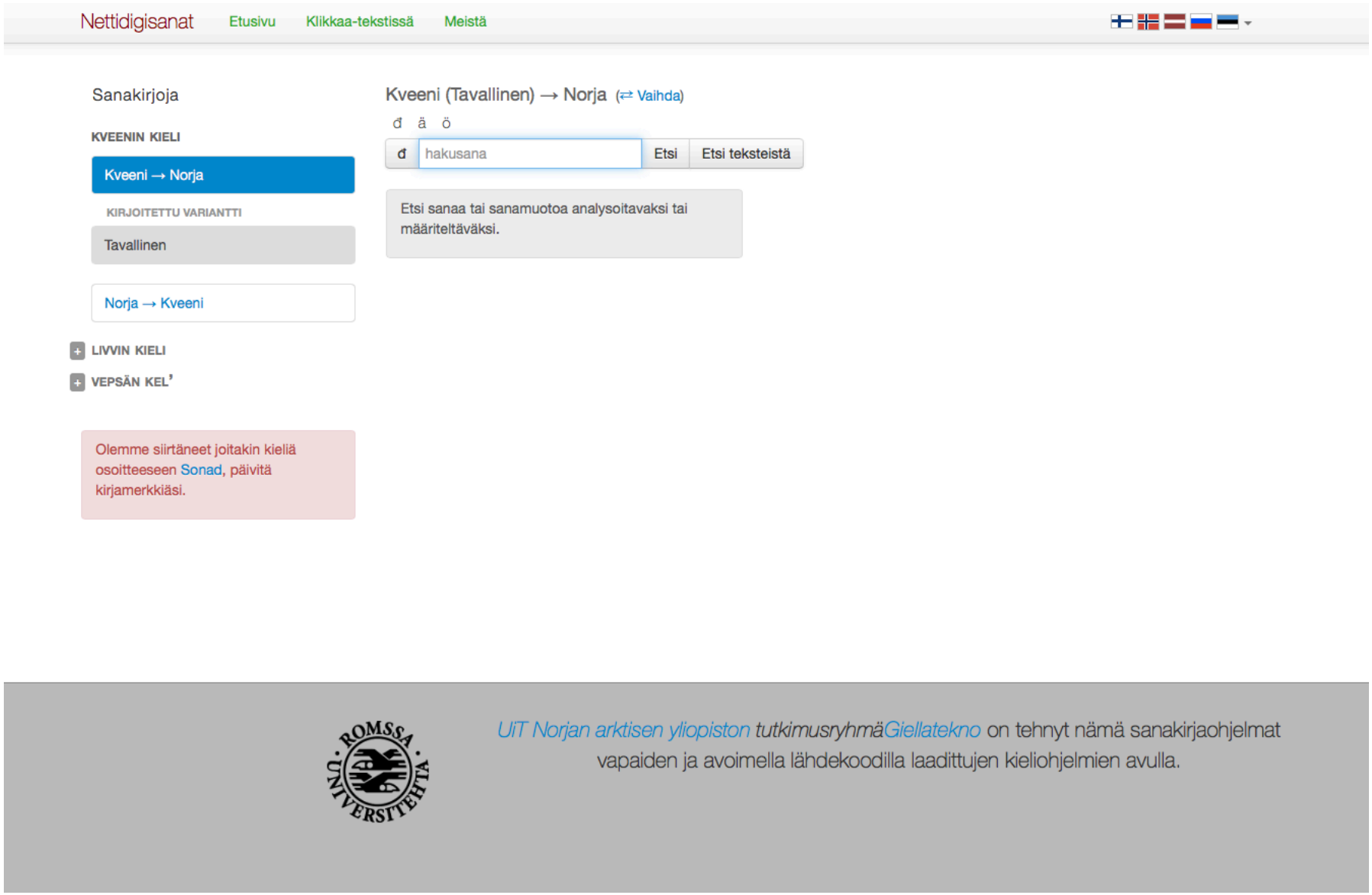

Source: http://sanat.oahpa.no/fkv/nob/

Extra reading

I Johđatus

1.1 Mikä oon kielen nimi?

Se oon ollu tavalinen, ette sitä itämerensuomalaista kieltä, mitä puhuthaan Pohjais-Norjassa, sen puhhuujat oon käskenheet *suomen kieleksi*. Se ei olekhaan kummalinen, sillä ko oonhan siinä paljon sammoi trekkii ko rajan toisela puolela Suomen puolen kielen dialektiissa ja Ruottin puolen itämerensuomen dialektiissa eli meänkielessä.

Norjan puolen dialektiista oon kans sanottu, ette se oon vanhaanaikhaista suomee, ja sillä jokku meinathaan ette nimeksi passais *vanhaasuomi*. Mutta ei se ole oikhein oikhein. Dialektiista löyttyy kyllä semmoissii vanhoita trekkii, mikkä oon Suomen puolen dialektiista jo häviny eli hävviimässä, mutta kans ommii uussii trekkii. Vielä se oon niinki, ette se ei ole hyvä revitaliseerattavan kielen statukselle, ette sitä käskethään epiteetilä *vanhaa*. Kielihän pittää olla moderni, ette sitä saattaa nykyyhtheiskunnassa käyttäät.

Suomalaisessa kirjalisuuđessa oon 1900-luvun alusta puhuttu *Ruijan suomesta* eli *ruijansuomesta*, ja silloin oon meinattu, ette se oon suomee, mitä oon puhuttu sillä alala, mitä suomalaiset oon käskenheet *Ruijaksi*. Tämä ala oon ollu Pohjais-Norja. *Ruija* oon omassa kielessä vanhaastansa meinanu sammaa ko ruijan sana *Norge*, ja norjan kieltäki käskethään aina *ruijan kieleksi* ja norjalaissii *ruijalaiseksi*. *Ruijan suomi* meinais sitte sammaa ko *Norjan suomi*. Se olis vähän sama ko ette sitä ruottin kieltä mitä puhuthaan Suomessa, käskethään *suomenruottiksi*, ja

sitä suomee mitä 1900-luvun immigranttipolven suomalaiset puhuthaan Ruottissa, käskethään *ruottinsuomeksi*. Se oon kuitenki niin, ette Norjan eli Ruijan puolen ihmiset ei itte ole *ruijansuomi*-sannaa omasta kielestä käyttänheet. Vielä viekkhaampi omassa kielessä olis puhhuut *ruijan dialektiista* (verttaa suomen sanhaan *Ruijan murteet*). Nethän meinattais sitte ruijan kielen dialektiita, niin ko Perunan eli Uslun dialektii. Vielä yksi feili nimessä oon, ette sitä ei passaa verrata ruottinsuomheen eikä suomenruotthiin. Niitähän kattothaan, ette net ei ole ommii kielii mutta suomen eli ruottin kielen varieteetit.

Ko Norjan puolen kieli vuona 2005 sai departementin kautta oman kielen statuksen, sitä ei ennää saata pittäät suomen kielen varieteettina. Sillä nämät ylipuolen *suomi*-sanan pääle rakenetut nimet ei passaa. Niissä oon se taka-ajatus, ette kieli olis suomen kielen dialekti tahi kuitenki varieteetti. Nyt ko kielestä oon oman kielensuunittelun kautta tullu rakenuskieli, minkä struktuuri ja sanasto rakenuthaan puhthaasti sen omale pohjale, se kielele pittää löyttäät muun nimen.

Yksi altervatiivi olis käskeet kieltä *meiđänkieleksi* eli *meänkieleksi*. Eli kielelä olis sama nimi ko Tornionväylän varrela ja muuvala Pohjais-Ruottin puolela puhutulla kielisukulaisela. Tätä muutamat oon ehđottanheet, ja puhheessa ushein sanothaanki näin – niin ko sikkaristi kaikkiin kieliin ja dialektiittenki puhhuujat ushein käskethään ommaa kielihaamuu 'meiđän kieleksi'. Mutta vaikka Ruottin puolen kieli oikhein paljon muistuttaaki sitä kieltä, mitä puhuthaan Pohjais-Ruijassa, se kuitenki kattothaan ette net oon kaksi eri kieltä. Sillä *me(iđ)änkieli*-nimi sotkis kaksi kieltä yhtheen eikä sen tähđen passaa.

Kainun kielitingan päätökshiin oon vuona 2009 ylöspantu, ette kielen nimi pittää olla *kväänin kieli*. Uslun universiteetin Ruija-daatabaasin 2000-luvun puhetkorpuksessa sana *kvääni* oonki oikhein tavalinen käytössä, mutta ushein kuuluu kans sana *kvääna ~ kväänä*. Se oon hyvä panna merkkhiin ette Ruija-daatabaasin korpuksessa intervjuuarinna oon Suomen suomalainen; suomalaisten puhheessa nykyisin tavalissiin oon haamu *kveeni*. Sanat *kvääni* ja *kvääna ~ kväänä* oon omassa kielessä uuđet sanat; net oon lainattu ruijan kielen sanasta *kven*. Sana *kven* oon ruijan kielessä oikhein vanhaa nimi sille itämerensuomalaisele kielele,

Source: Söderholm, Eira 2017. *Kainun kielen grammatikki*. Helsinki. p. 17-18

minkä ruijalaiset opithiin tuntemhaan jo keski-aijalla. Ette ruijan *kven*-sanan jälkhiin laitetut sanat oon omassa kielessä aivan uuđet, siitä muistelee seki, ette niistä yli 500 laiđassa puhetkielistä tekstii, mikkä minula oon Ruija-daatabaasin lisäksi ollu käytössä ko olen tätä grammatikkii kirjoittannu, ei yhtäkhään kerttaa löyđy sannaa *kvääni*, *kvääna* ~ *kväänä* eli *kveeni*. Tekstit representeerathaan vanhemppaa eli 1960- ja 1970-luvun puhetkieltä, ja oon litteroitu nauhoista, mitä Suomen kielen nauhoitearkiston stipendiaatit oon Pohjais-Ruijassa ottanheet ylös. Suomesta tulheet stipendiaatit oon silloin intervjuuissa pitänheet selvänä, ette intervjuuatut oon suomalaiset ja ette heiđän kieli oon suomen kieltä.

Se oon kielenpuhhuujista moni, joka vieroo *kvääni*-sannaa. Tämä tullee siitä, ette ko tällä minoriteetilla oon ollu huono status Ruijassa, se ruijan kielen *kven*-sannaa oon käytetty pejoratiivisesti, haukkumamielessä. Eli kuitenki ihmiset oon tuntenheet ette se oon niin. Moni meinaa ette sillä siitä laitettu *kvääni*-sana kans oon pejoratiivinen. Mutta tieten se oon niin, ette ko *kven*-sanan merkitys tullee positiivisemmaksi ette positiivisemmaksi, se *kvääni*-sanakhaan ei kuulu niin pahalta.

Sanassa *kvääni* oon seki probleemi, ette sananalkuinen *kv* ei olheen kuulu omhaan kielheen. Muutoin oon tyhä yksi vähäsen vanhempi lainasana missä se muutamisti kuuluu, näjet sana *kvartti*. Mutta seki oon tavalisesti haamussa *vartti*. Vielä *kvääni*-sana oon hankala silläki, ette sen pääle ei ole rakenettu tavalista nasunaliteetin nimee. Kaikista krannikansoista semmoinen oon olemassa. Oon *ruottalaiset*, *ruijalaiset*, *norjalaiset*, *saamelaiset*, *lappalaiset* ja *suomalaiset*, mutta sana **kvääniläinen* vailuu.

Sana *kvääni* passaa sitte huonosti kielheen. Kielitinka tekiki silloin päätöksen oikhein hopusti, ilman ette assiita olis valmisteltu, niin ko näin tärkkeen assiin olis pitäny valmistella.

Se oon kans hyvä havaita, ette ko Norjan esivallat 2005 annethiin kainun kielele oman kielen statuksen, se sen ruijankieliseksi nimeksi määräthiin *kvensk*, mutta viralista omakielistä nimmee sille ei ole määrätty.

Mie olen tullu siihen, ette käytän tässä grammatikissa kielestä nimmee *kainun kieli*. Niistä ihmisistä, jokka tradisunaalisesti oon puhunheet

Source: Söderholm, Eira 2017. *Kainun kielen grammatikki*. Helsinki. p. 19

1. General
2. Kven
3. **Meänkieli**

Maps

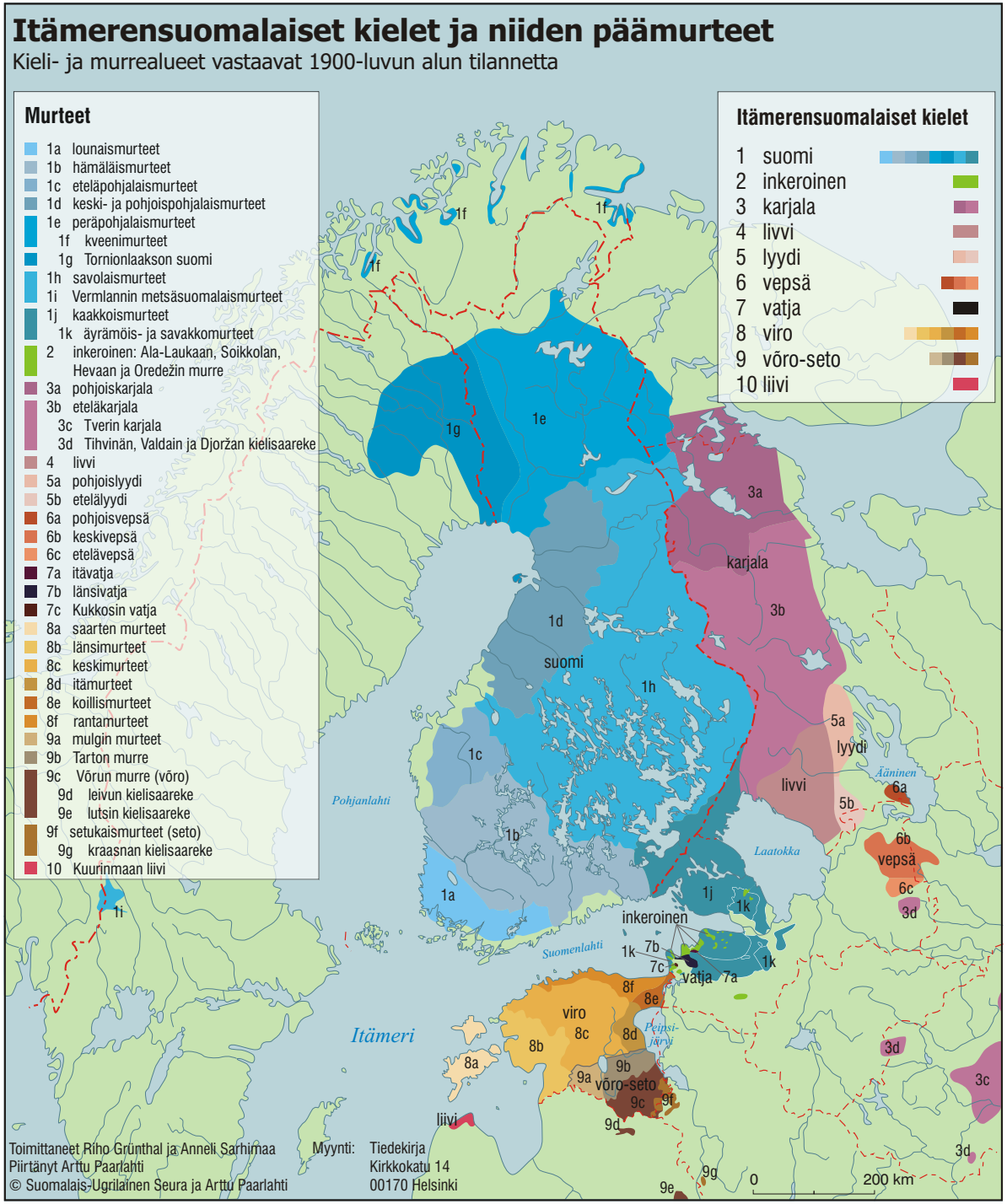

Source: https://www.sgr.fi/muutjulkaisut/ItamerensuomalaisetKieletMurteet2012.pdf

Maps

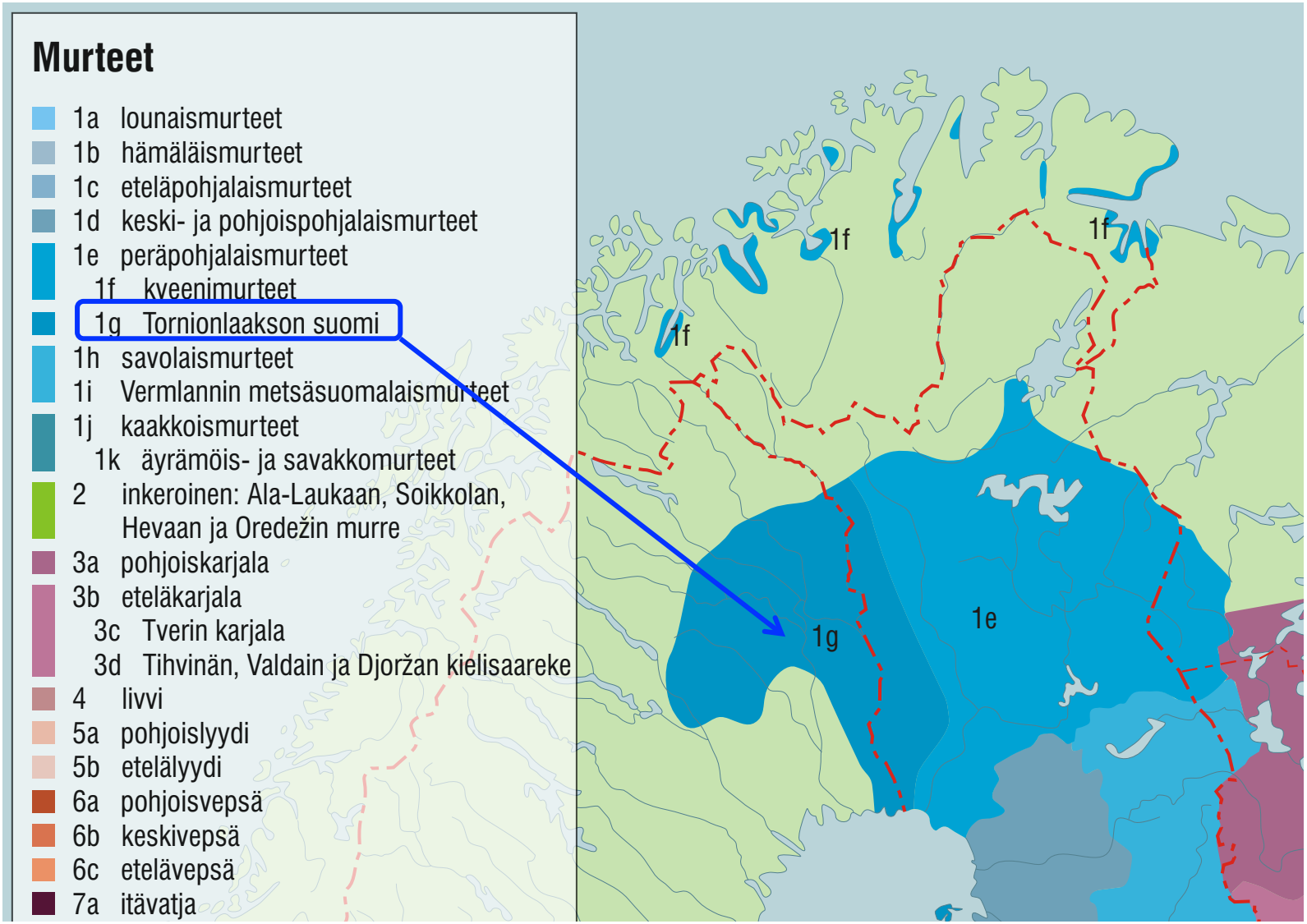

Meänkieli considered a Finnish dialect!

Source: https://www.sgr.fi/muutjulkaisut/ItamerensuomalaisetKieletMurteet2012.pdf

Source: https://fi.wikipedia.org/wiki/Meänmaa#/media/File:Meänmaa_in_Norrbotten_and_Lapland.svg

Flag of the Tornedalians (‘Meänmaan flaku’)
(15 July)

The Far Northern dialects of Finnish

6a. Tornio subdialect
6b. Gällivare subdialect
6c. Kemi subdialect
6d. Kemijärvi subdialect
6e. Ruija subdialect

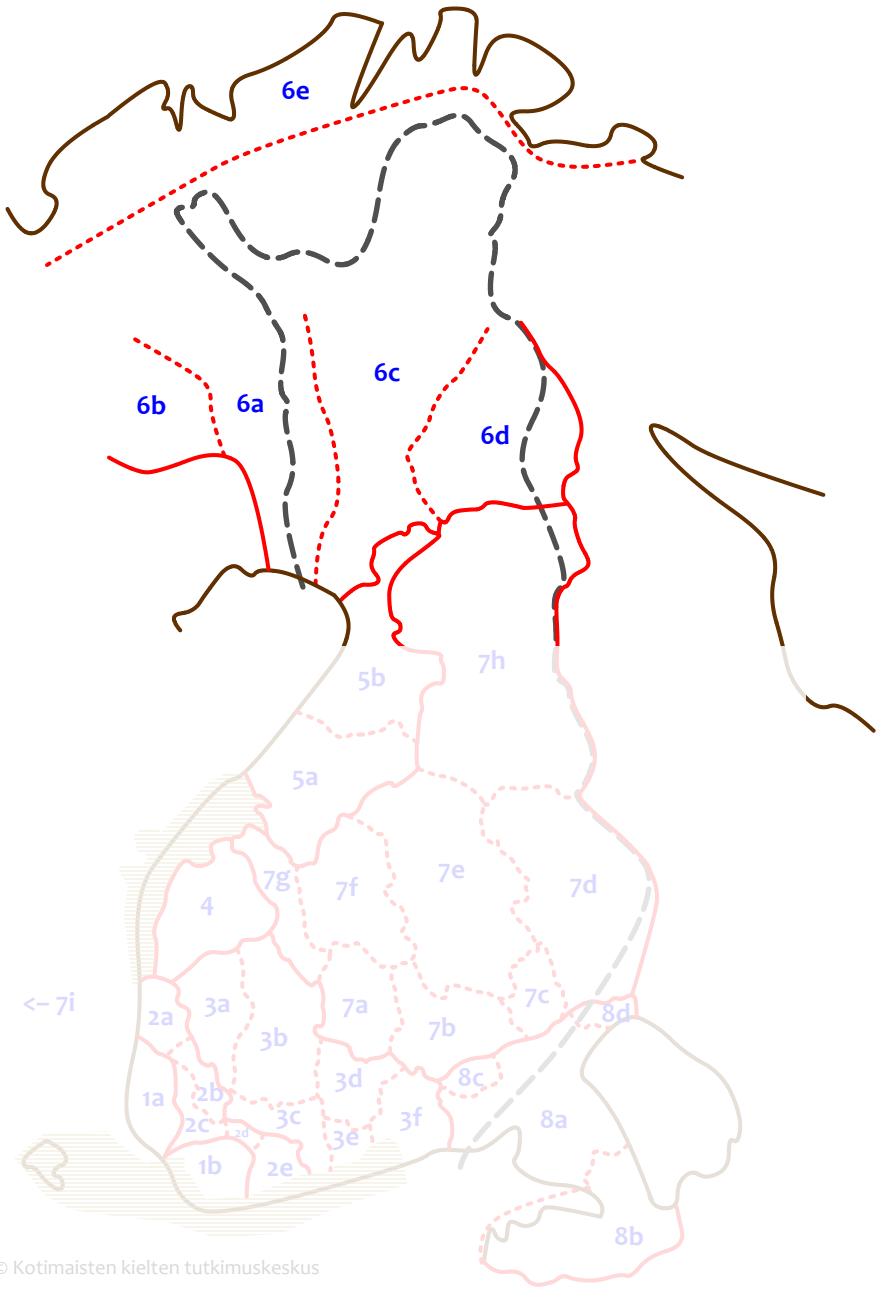

Source: https://www.kotus.fi/files/1920/murrealueet.pdf

The Far Northern dialects of Finnish

6a. Tornio subdialect
6b. Gällivare subdialect
= **Meänkieli**
6c. Kemi subdialect
6d. Kemijärvi subdialect
6e. Ruija subdialect
= **Kven**

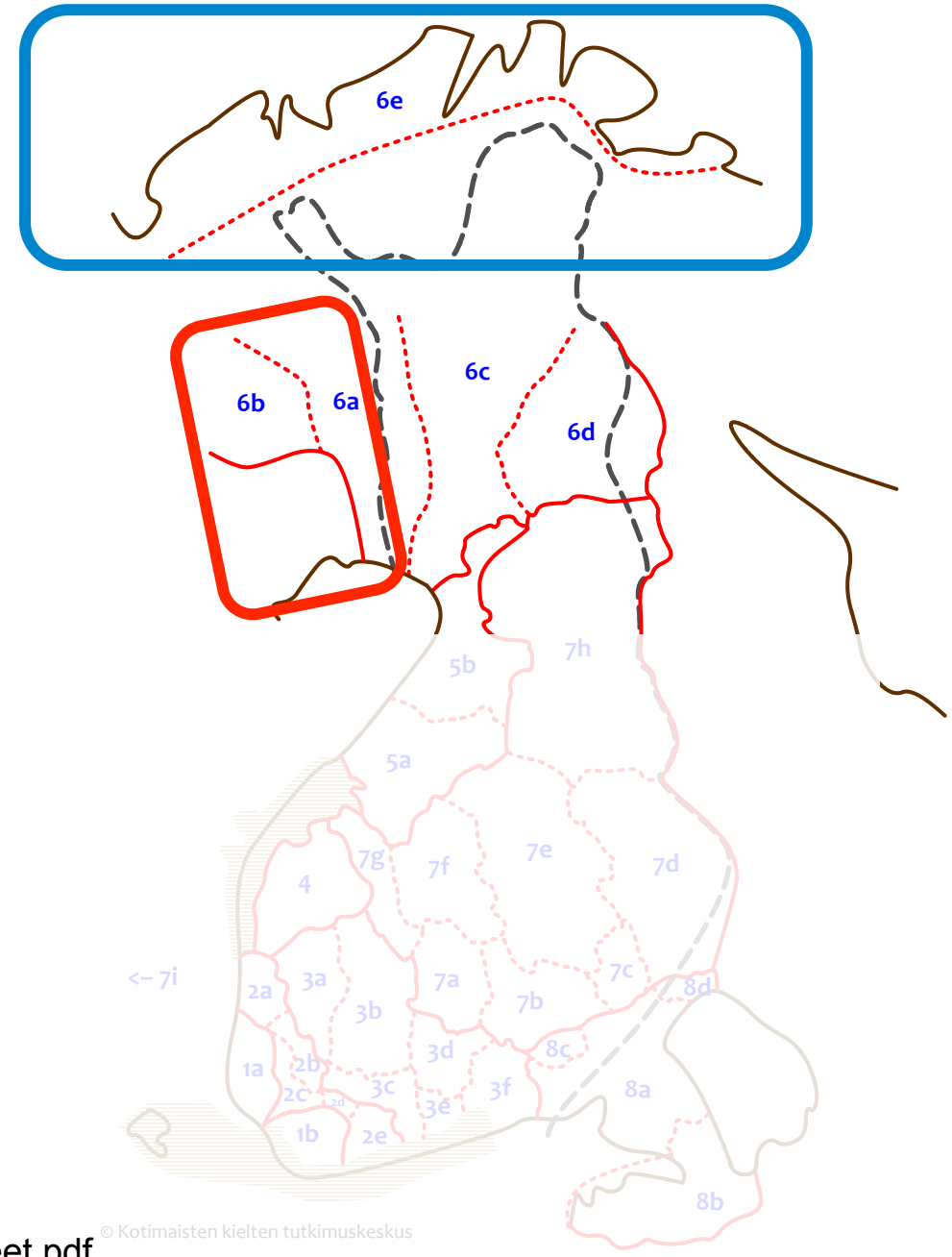

Source: https://www.kotus.fi/files/1920/murrealueet.pdf

The Far Northern dialects of Finnish

1. Tornio subdialect
2. Kemi subdialect
3. Kemijärvi subdialect
4. Gällivare subdialect
5. Ruija subdialect

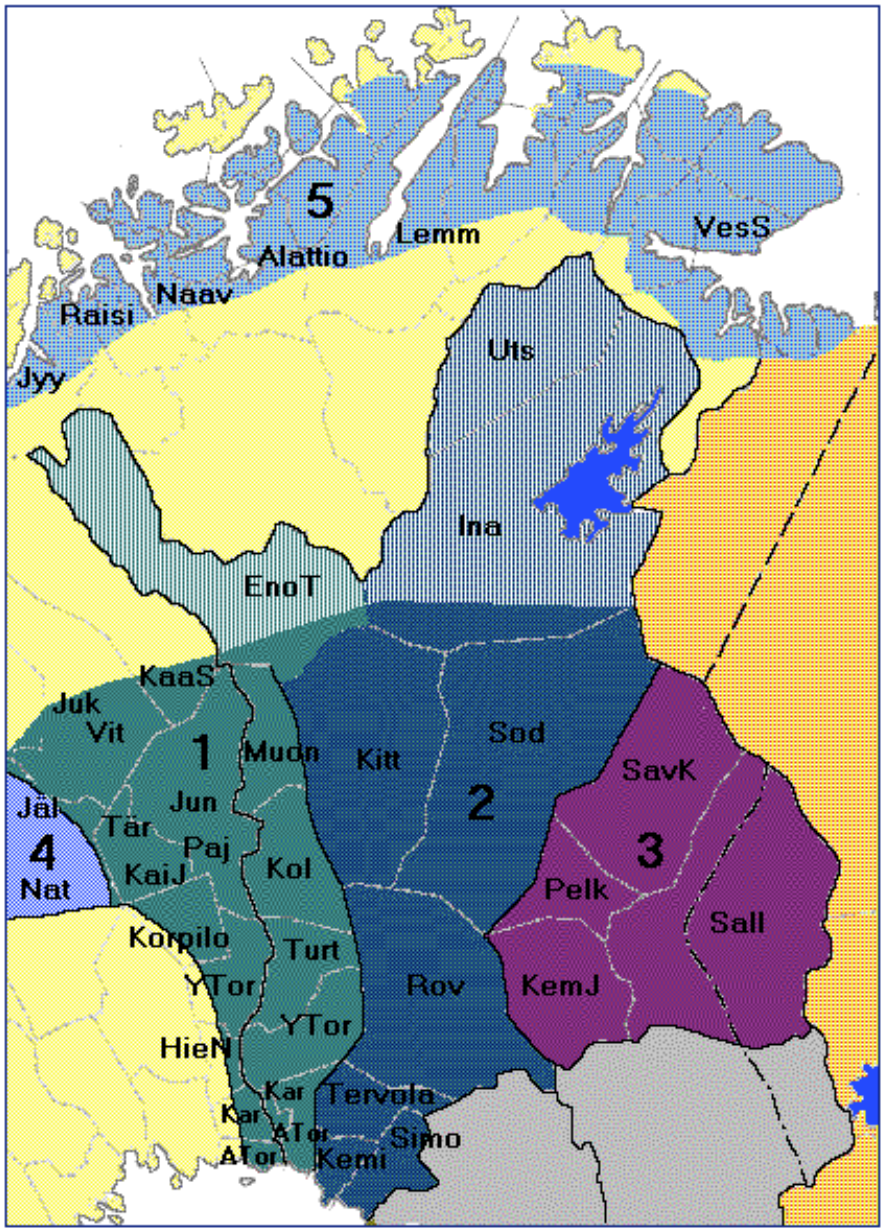

Source: http://sokl.uef.fi/aineistot/aidinkieli/murteet/perapohj.html

The Far Northern dialects of Finnish

1. Tornio subdialect
4. Gällivare subdialect
   = Meänkieli
2. Kemi subdialect
3. Kemijärvi subdialect
5. Ruija subdialect
   = Kven

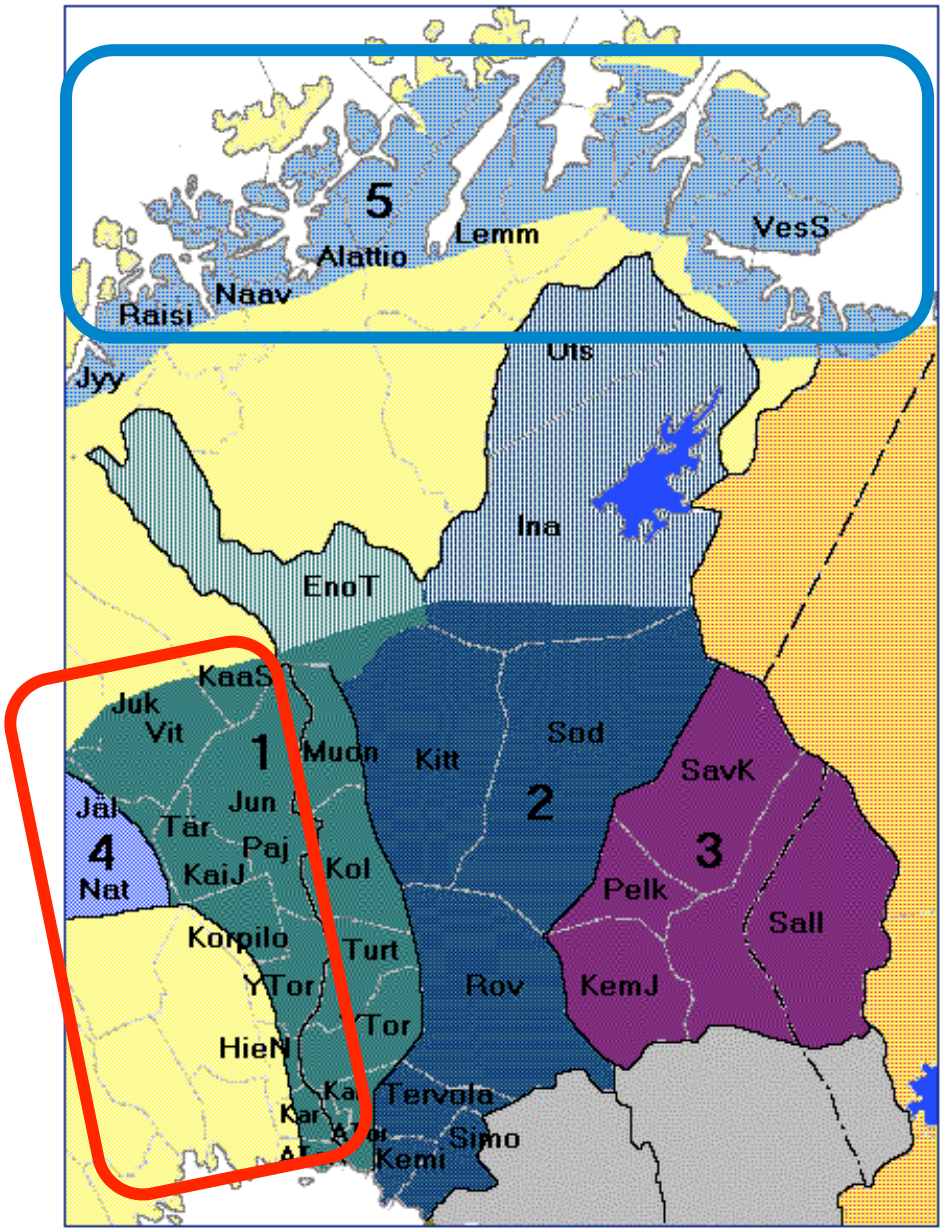

Source: http://sokl.uef.fi/aineistot/aidinkieli/murteet/perapohj.html

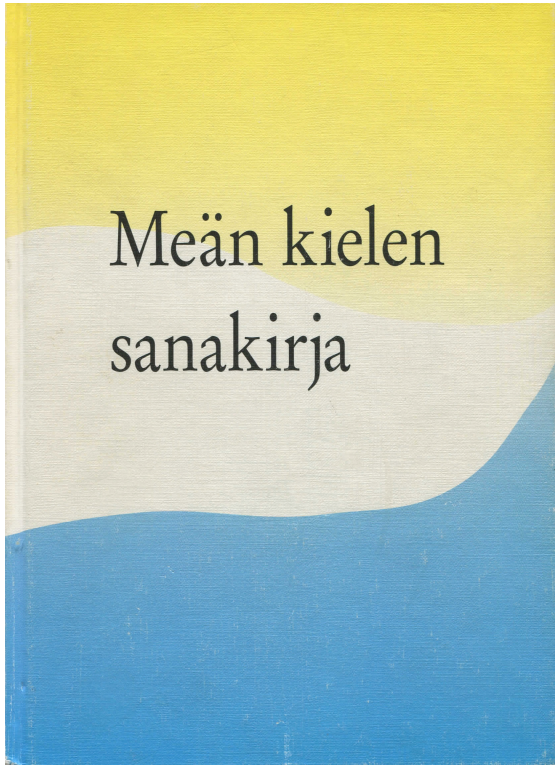

1992

Source: Kenttä, Matti & Wande, Erling 1992. *Meän kielen sanakirja*. Övertorneå. Endpapers.

Glottonyms, endonyms and exonyms

meänkieli ‘our language’

- *tornionlaaksonsuomi* ‘Torne Valley Finnish’
  (Sw. *tornedalsfinska*)
- *lannankieli* ‘Lanta language’
  jukkasjärvensuomi ‘Jukkasjärvi Finnish’
  vittankinsuomi ‘Vittangi Finnish’
  suomi ‘Finnish’
  (Sw. *jukkasjärvifinska* ‘Jukkasjärvi Finnish’)
  (Sw. *byfinska* ‘village Finnish’)
- *jellivaaransuomi* ‘Gällivare Finnish’
  (Sw. *Gällivarefinska*)

Glottonyms, endonyms and exonyms

meänkieli ‘our language’

- *tornionlaaksonsuomi* ‘Torne Valley Finnish’ (Sw. *tornedalsfinska*)
- *lannankieli* ‘Lanta language’
  jukkasjärvensuomi ‘Jukkasjärvi Finnish’
  vittankinsuomi ‘Vittangi Finnish’
  suomi ‘Finnish’
  (Sw. *jukkasjärvifinska* ‘J. Finnish’)
  (Sw. *byfinska* ‘village Finnish’)
- *jellivaaransuomi* ‘Gällivare Finnish’ (Sw. *Gällivarefinska*)

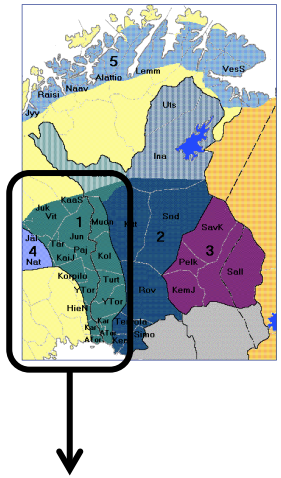

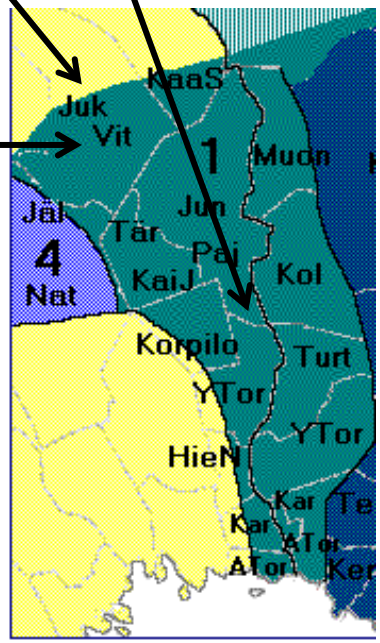

Jellivaaran suomen sanakirja

Birger Winsa

2007

2011

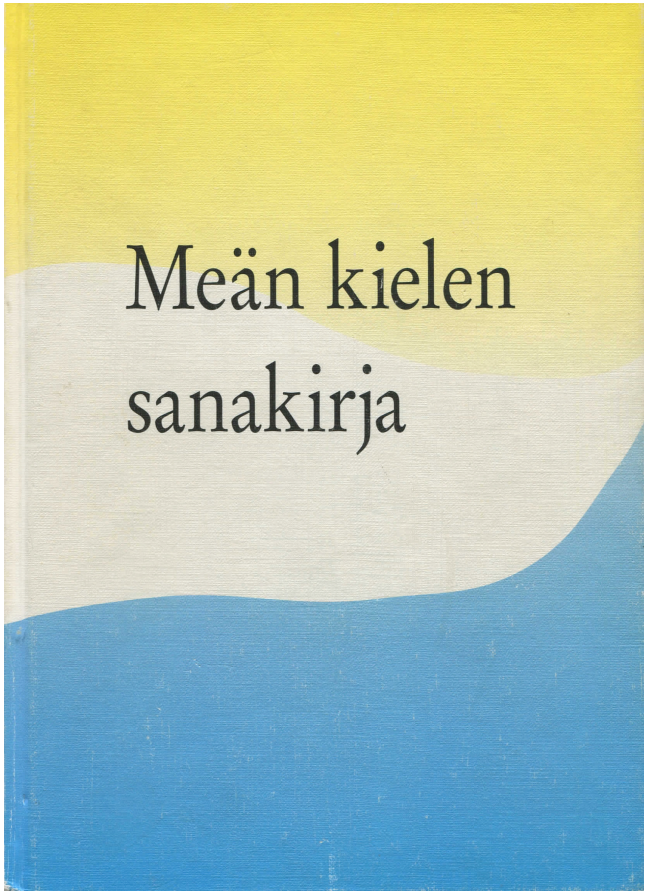

1992

1996

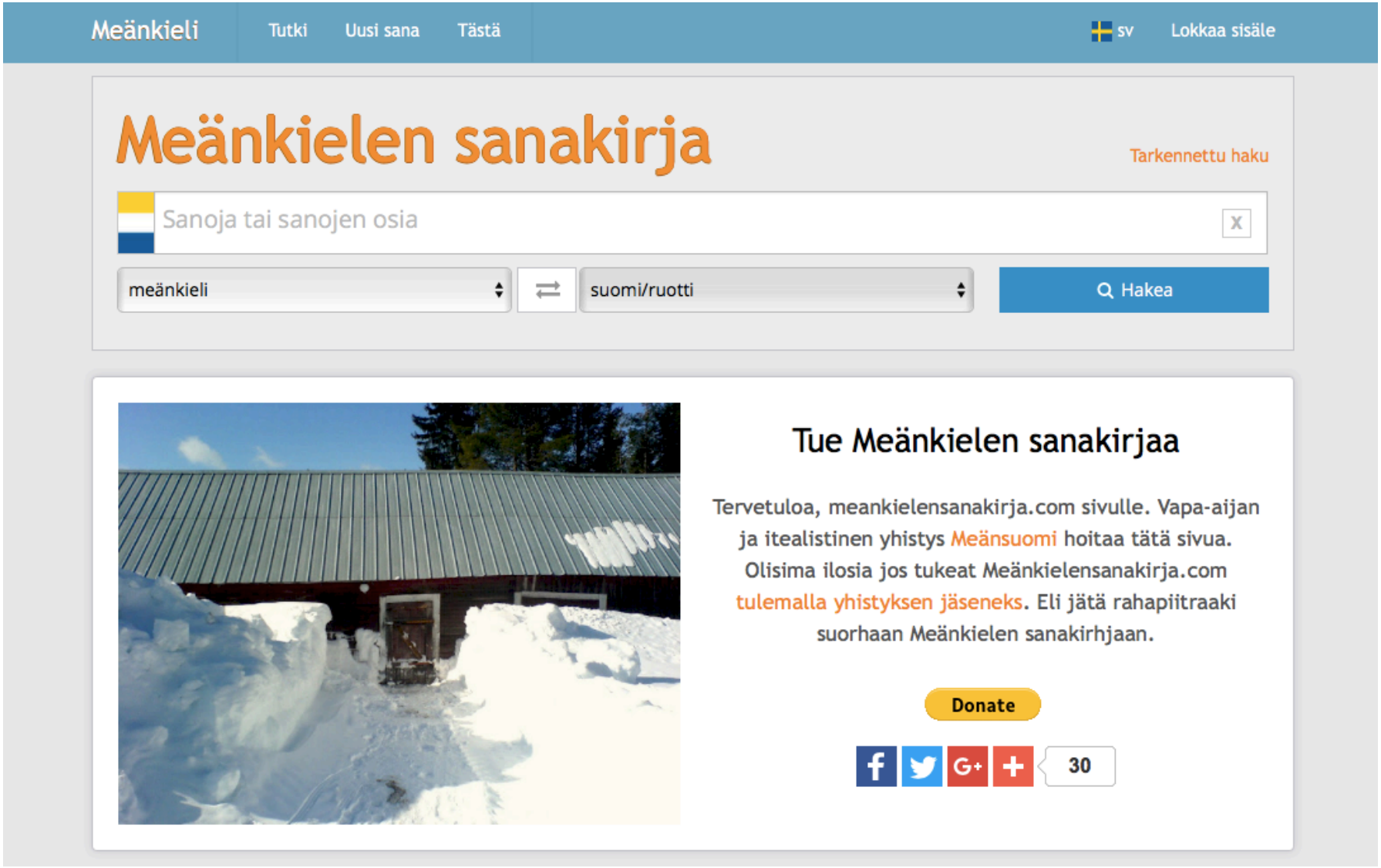

http://meankielensanakirja.com http://meankielensanakirja.com/fi/

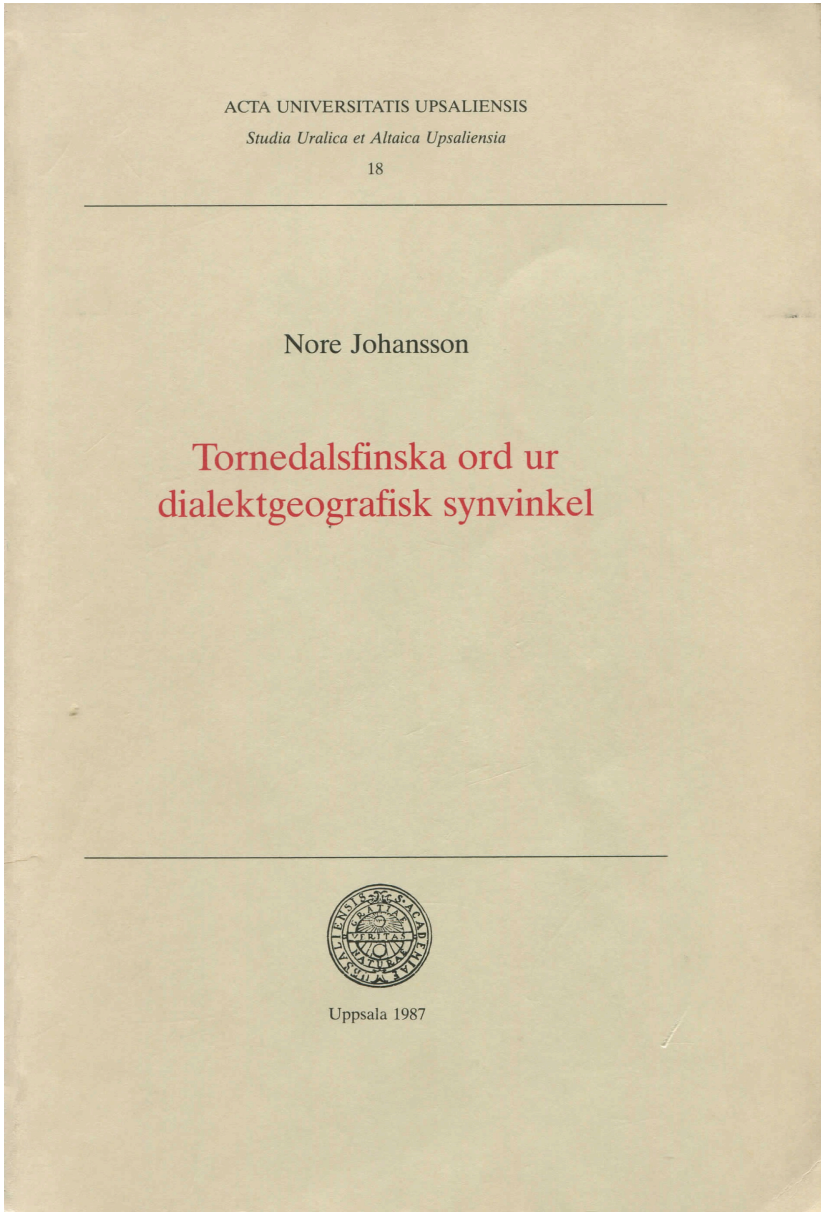
ACTA UNIVERSITATIS UPSALIENSIS
Studia Uralica et Altaica Upsaliensia
18
Nore Johansson
Tornedalsfinska ord ur
dialektgeografisk synvinkel
Uppsala 1987

1987

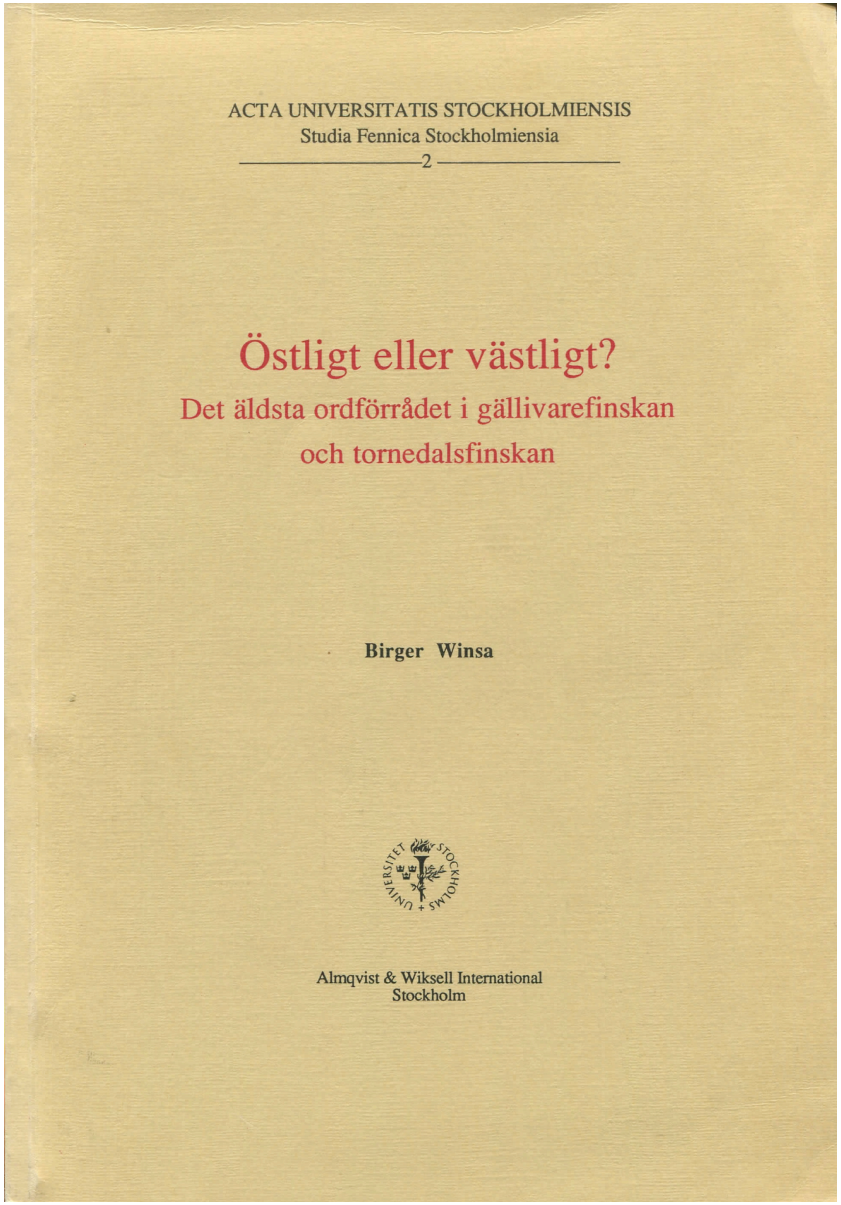
ACTA UNIVERSITATIS STOCKHOLMIENSIS
Studia Fennica Stockholmiensia
2
Östligt eller västligt?
Det äldsta ordförrådet i gällivarefinskan
och tornedalsfinskan
Birger Winsa
Almqvist & Wiksell International
Stockholm

1991

lumppu ‘military service’ (Sw. *lump*)
Puuti ‘Boden, town in northern Sweden’
siukkatupa ‘field hospital’
friskata ‘refresh’ (Sw. *(till)friskna* ‘recover’)
siut = *sivut* ‘sides (of the body)’
häätyä ‘to have to’

1. INLEETNINKI ASIHAAN

1.1. Meitä – emmäkä muita

Ko Ragnar Lassinantti oli lumpuissa Puutissa se oli yhtenä päivänä marsimassa rautatieasemalle yhen kaverin kansa; net tietenki porisit meänkieltä. Yhtäkkiä takkaa laukkoo yks tuntematon mies ja ottaa niitä kaulasta ja huutaa ilosenna:

– Voi herranjestas, onkos tääläki ihmisiä?

Nähkää, se oli ollu kolme viikkoa Puutin Karnisuunisiukkatuala ja kaikin olit sielä olheet ummikoita. Se ei ollu saanu puhua ommaa kieltä ollenkhaan.

Met olema meitä, emmäkä muita; meilä oon oma kieli ja jos sitä ei saa puhua niin eihään sitä friskaanukhaan. Se yks Pajalan isäntäki sano ko se tuli siukkatualta, ette mulla oon siutki kipeät ko oon häätyny puhua niin paljon ruottia.

7

Source: Kenttä, Matti & Pohjanen, Bengt 1996. *Meänkielen kramatiikki*. Övertorneå. p. 7.

1.3.2. Ruottalaisia vain suomalaisia?

Ragnar Lassinantti tuli kerran hotehliin Malmössä. Ko se oli täyttäny hotelikortin ja pannu siihen syntymäpaikaksi Pellon niin se kysy se, joka istu resepsuunissa, ette onkos Pello Suomessa vain Ruottissa. Lassinantti, jolla oli kieli keskelä suuta ja toisesta päästä irti, sano:

– Kuule, Pello oon aina ollu Ruottissa vaston päin ko Malmö (Sehään oon kuulunu Tanskale ennen mailmassa)

Olemakos met ruottalaisia vain suomalaisia? Tämä ei tietenkhään ole niin kauhean tärkeä asia. Met olema ihmisiä. Mutta oon se toishaalta aika hyvä tietää mitä sukua ja perhettä sitä oon.

Met asuma Ruottissa ja olema Ruottin alamaisia. (Meänkieli ei tunne sannaa kansalainen.) Saarnamiehet pruukasit sanoa, ette meilä oon kuninkas holhoojanna ja trotninki imettäjännä. Met olema ruottalaisia siinä merkityksessä.

14

Mutta jos sitä vähäsen kattelee ommaa henkilökohtasta sukutaulua niin sitä havattee aika hopusti, ettei sielä monta ruottalaista nimeä ole. Met olema suomalaista sukua ja vertä. Meän sukulaiset oon niin sanottuja Suomalais-yykriläisiä.

Source: Kenttä, Matti & Pohjanen, Bengt 1996. *Meänkielen kramatiikki*. Övertorneå. p. 14-15

pruukata ‘to usually...’ (Sw. *bruka*)
holhooja ‘guardian’
imettäjä ‘(wet) nurse’

Täälä likelaki on vanhat kesahauat. Net on häätuttu hautaa, ko on lämmin ollu. Mie piin yhen episuutin sannoo siitä hautahommasta. Yks vanha äija, se on kuolu ny, taitaa kakskymmentä vuotta aikaa, mulle berättai. Hällä oli nepukka kuolu kesala, ja net hautaiva sen tänne vaaralen, ei se oli pikta tästa.
Se oli kevakesa, ja äija meni hyysikhän eli hemlihyyssiin. Siina olthin tyha reika. Äija istuu siela. Se on varhan aamu, ei ole pimmii ollenkhan, oikhen häämu vain. Ko äija istuu siina, niin yhtäkkiä tullee nepukka, mikä on tuola hauvassa. Se ottaa kiini nuita ovensyrjista, mutta äija niin pöläsui, ette se hyppai siita. Ei se kerjeny valhmiiksi tehä mithään mutta hyppai siita ja niin laukkui äija ja meni ämman työt. Ei se ollu pikta tuphan.

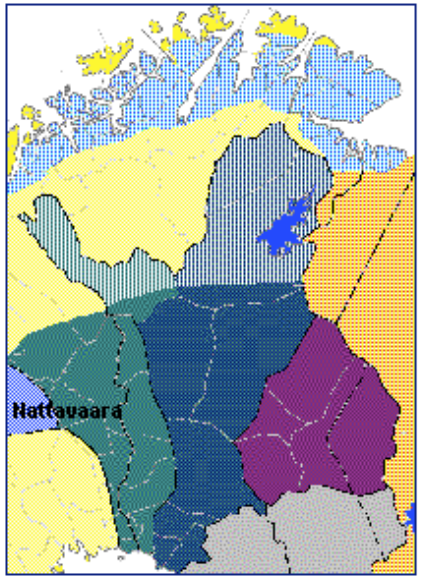

Kertoja Arnold Högman (10.5.1911 – 4.1.1993) syntyi ja eli ikänsä Nattavaarassa, n. 50 kilometriä Jällivaarasta etelään.

Source: http://sokl.uef.fi/aineistot/aidinkieli/murteet/nattavaa.html

Täälä likelaki on vanhat kesahauat. Net on häätuttu hautaa, ko on lämmin ollu. Mie piin yhen episuutin sannoo siitä hautahommasta. Yks vanha äija, se on kuolu ny, taitaa kakskymmentä vuotta aikaa, mulle berättai. Hällä oli nepukka kuolu kesala, ja net hautaiva sen tänne vaaralen, ei se oli pikta tästa.
Se oli kevakesa, ja äija meni hyysikhän eli hemlihyyssiin. Siina olthin tyha reika. Äija istuu siela. Se on varhan aamu, ei ole pimmii ollenkhan, oikhen häämu vain. Ko äija istuu siina, niin yhtäkkiä tullee nepukka, mikä on tuola hauvassa. Se ottaa kiini nuita ovensyrjista, mutta äija niin pöläsui, ette se hyppai siita. Ei se kerjeny valhmiiksi tehä mithään mutta hyppai siita ja niin laukkui äija ja meni ämman työt. Ei se ollu pikta tuphan.

täälä = Fi*. täällä*
net = Fi. *ne*
häätuttu = *häätyä* ‘must’ = Fi. *täytyä*
mie = Fi. *minä*
piin = Fi. *pidin*
episuutin: *episuutti* = Fi. *tarina*, *juttu*
sannoo = Fi. *sanoa*
berättai: = Sw. *berätta* ‘to tell’
hautaiva = Fi. *hautoivat* ‘they buried’
vaaralen = Fi. *vaaralle*
pikta = Fi. *pitkä*

hyysikhän: *hyysikkä* ‘toilet’
olthin (= Fi. *oltiin*) = Fi. *oli*
pimmii = Fi. *pimeä*
hemlihyysi = Sw. *hemlighet* ‘toilet’
häämu ‘hazy’
nepukka = Fi. *nepaa* ‘cousin’
pöläsui = Fi. *pelastyi*
hyppai = Fi. *hyppäsi*
laukkui: *laukkua* ‘to run’
työt = Fi. *tykö* ‘towards’
tuphan = Fi. *tupaan*

Mikael Niemi, born in 1959 in Pajala

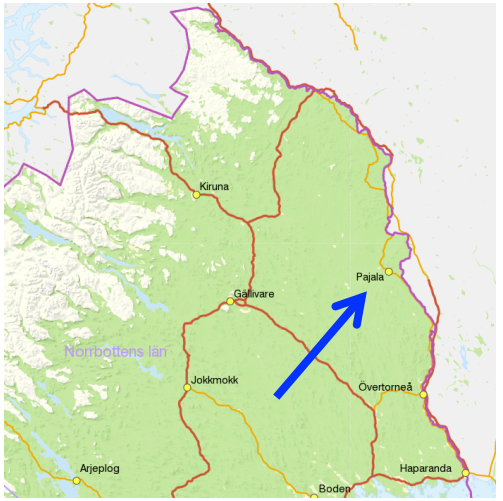

Mikael Niemi
Populäärimusiikkia Vittulajänkältä
LIKE PUKKARI
Populärmusik från Vittula

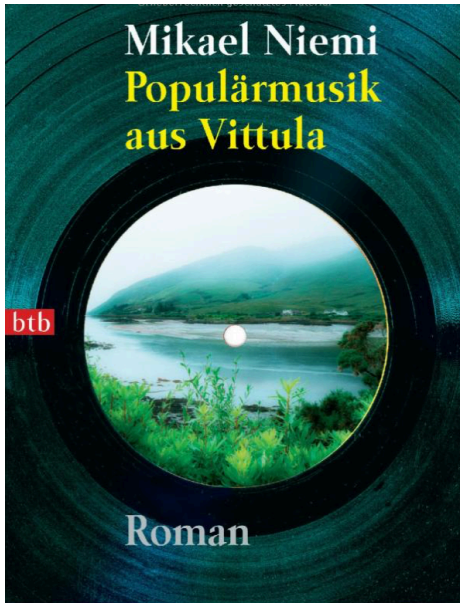
Mikael Niemi
Populärmusik aus Vittula
btb
Roman

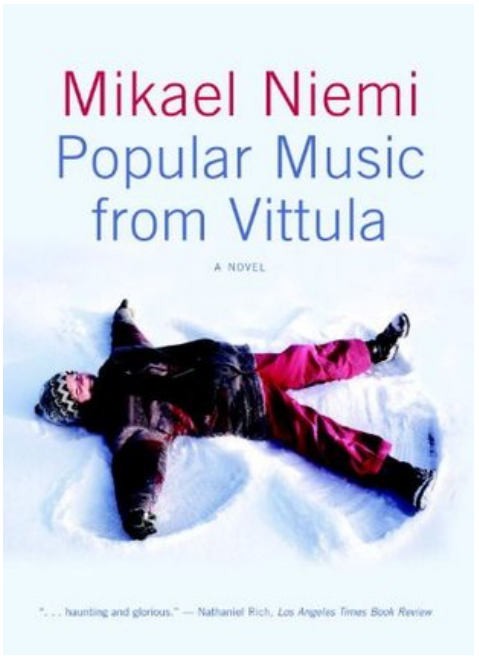
Mikael Niemi
Popular Music from Vittula
A NOVEL
". . . haunting and glorious." — Nathaniel Rich, Los Angeles Times Book Review

MIKAEL NIEMI
POPZENE VITTULÁBÓL
„Eddig odanyilatkozott, hogy a rockzene a legtrankóbb dolog minden közül, amit eddig kipróbált, beleértve a piálást és az önfertőzést is."
POLAR KÖNYVEK

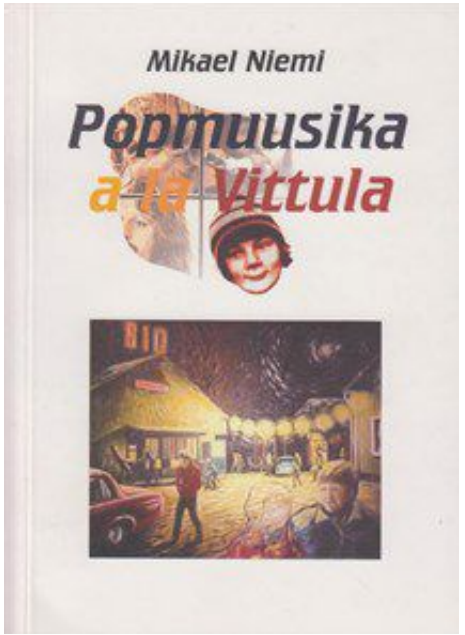
Mikael Niemi
Popmuusika a la Vittula

Mikael Niemi

Poppimysiikkiä Vittulasta

Käänös meänkielele Paul Muotka

Språkbiblioteket
Uppsala universitetsbibliotek

NORSTEDTS

Foto: Peter Knutson

- Runoilija ja lastenkirjailija Mikael Niemi tekkee tässä romaanitepyyttinsä ilomielisellä villillä tarinalla Tornionlaaksosta joka pannee Pajalan kirjalisuuen kartale. Se on ylöskasvuukertomus joka on trastinen mutta kans hellätuntheinen, kirjotettu suurela kielelisellä priljanssilla ja rakasmielisellä ymmärtämyksellä.

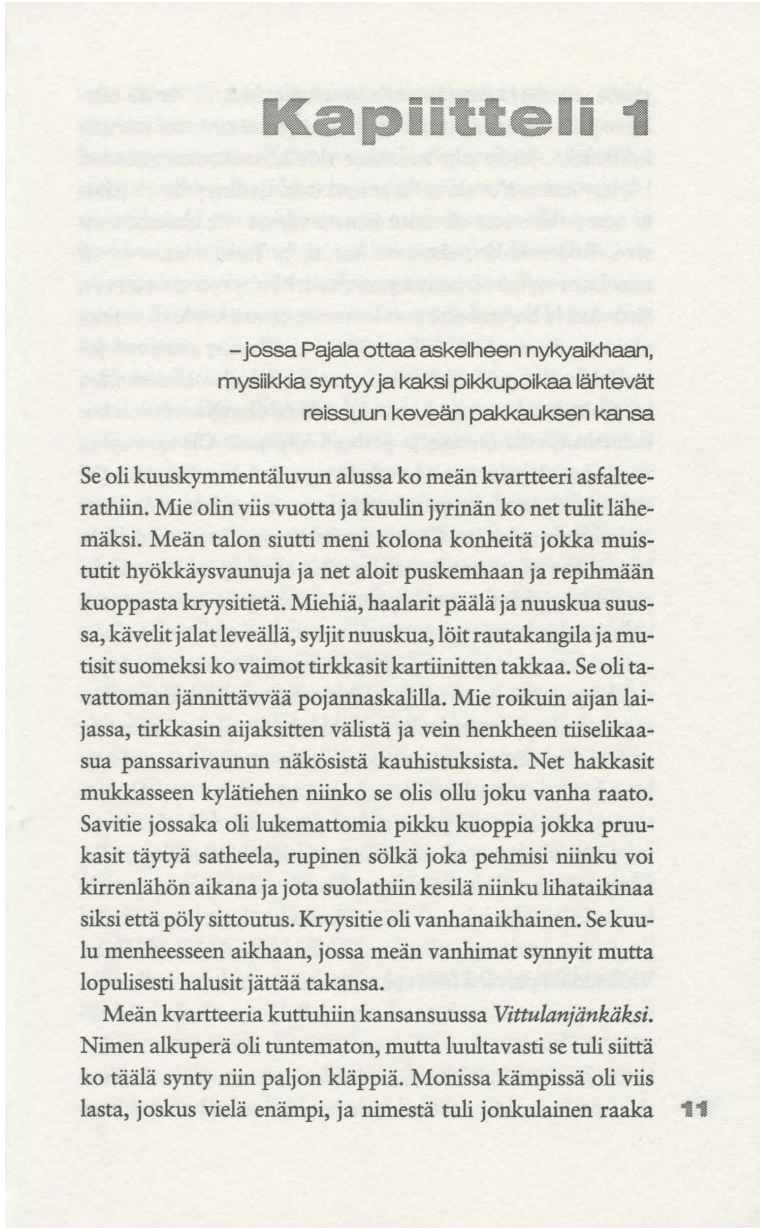

Kapiitteli 1

– jossa Pajala ottaa askelheen nykyaikhaan,
mysiikkia syntyy ja kaksi pikkupoikaa lähtevät
reissuun keveän pakkauksen kansa

Se oli kuuskymmentäluvun alussa ko meän kvartteeri asfalteerathiin. Mie olin viis vuotta ja kuulin jyrinän ko net tulit lähemäksi. Meän talon siutti meni kolona konheitä jokka muistutit hyökkäysvaunuja ja net aloit puskemhaan ja repihmään kuoppasta kryysitietä. Miehiä, haalarit päälä ja nuuskua suussa, kävelit jalat leveällä, syljit nuuskua, löit rautakangila ja mutisit suomeksi ko vaimot tirkkasit kartiinitten takkaa. Se oli tavattoman jännittävvää pojannaskalilla. Mie roikuin aijan laijassa, tirkkasin aijaksitten välistä ja vein henkheen tiiselikaasua panssarivaunun näkösistä kauhistuksista. Net hakkasit mukkasseen kylätiehen niinko se olis ollu joku vanha raato. Savitie jossaka oli lukemattomia pikku kuoppia jokka pruukasit täytyä satheela, rupinen sölkä joka pehmisi niinku voi kirrenlähön aikana ja jota suolathiin kesilä niinku lihataikinaa siksi että pöly sittoutus. Kryysitie oli vanhanaikhainen. Se kuulu menheesseen aikhaan, jossa meän vanhimat synnyit mutta lopulisesti halusit jättää takansa.

Meän kvartteeria kuttuhiin kansansuussa *Vittulanjänkäksi*. Nimen alkuperä oli tuntematon, mutta luultavasti se tuli siittä ko täälä synty niin paljon kläppiä. Monissa kämpissä oli viis lasta, joskus vielä enämpi, ja nimestä tuli jonkulainen raaka

11

Source: Niemi, Mikael 2002. *Poppimysiikkiä Vittulasta*. Stockholm. p. 11

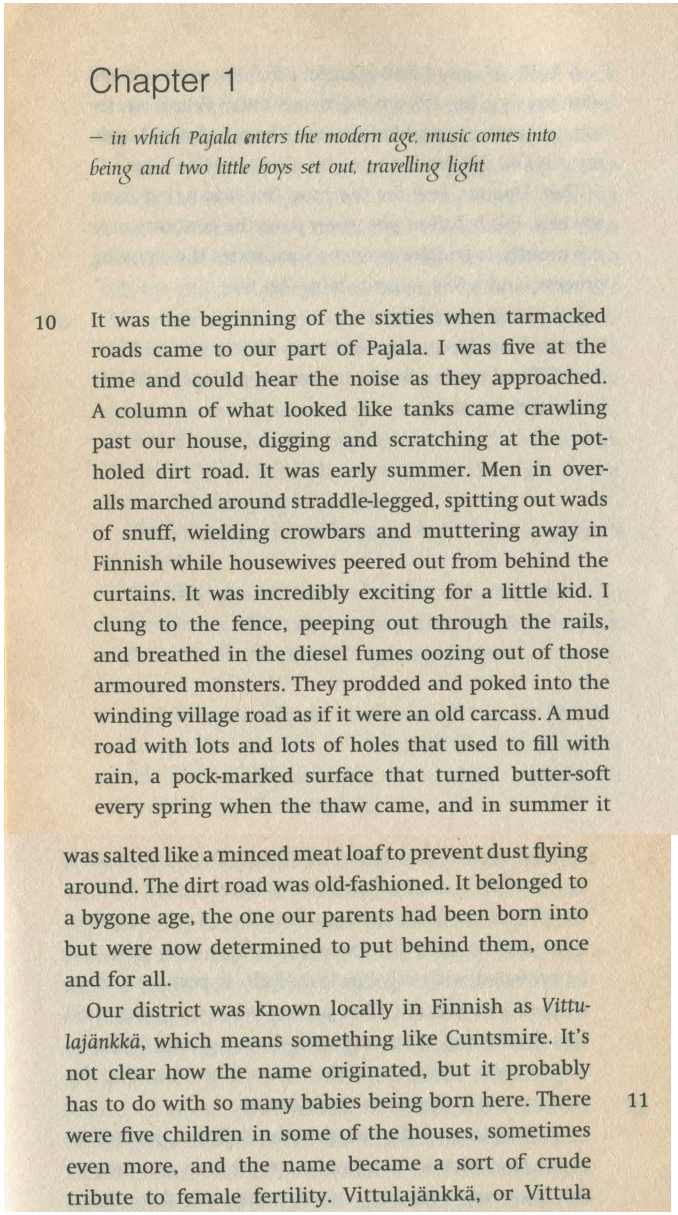

Chapter 1

– in which Pajala enters the modern age, music comes into being and two little boys set out, travelling light

10 It was the beginning of the sixties when tarmacked roads came to our part of Pajala. I was five at the time and could hear the noise as they approached. A column of what looked like tanks came crawling past our house, digging and scratching at the pot-holed dirt road. It was early summer. Men in overalls marched around straddle-legged, spitting out wads of snuff, wielding crowbars and muttering away in Finnish while housewives peered out from behind the curtains. It was incredibly exciting for a little kid. I clung to the fence, peeping out through the rails, and breathed in the diesel fumes oozing out of those armoured monsters. They prodded and poked into the winding village road as if it were an old carcass. A mud road with lots and lots of holes that used to fill with rain, a pock-marked surface that turned butter-soft every spring when the thaw came, and in summer it was salted like a minced meat loaf to prevent dust flying around. The dirt road was old-fashioned. It belonged to a bygone age, the one our parents had been born into but were now determined to put behind them, once and for all.

Our district was known locally in Finnish as *Vittulajänkkä*, which means something like Cuntsmire. It's not clear how the name originated, but it probably has to do with so many babies being born here. There were five children in some of the houses, sometimes even more, and the name became a sort of crude tribute to female fertility. Vittulajänkkä, or Vittula

11

Source: Niemi, Mikael 2002. *Popular music from Vittula*. London. p. 11